

CENTER FOR
BOLIGSOCIAL
UDVIKLING

TRYGHEDSVANDRINGER

Resultater og erfaringer fra 29 tryghedsvandringe
i udsatte boligområder 2010-2012

Tryghedsvandringer

- Resultater og erfaringer fra 29 tryghedsvandringer i udsatte boligområder 2010-2012

Klavs Odgaard Christensen, projektleder
Nikolaj Avlund
Lasse Kjeldsen

ISBN: 978-87-92798-18-3

© 2013 Center for Boligsocial Udvikling

Center for Boligsocial Udvikling
Sadelmagerporten 2a
2650 Hvidovre

Telefon: 50 89 45 00
info@cfbu.dk
www.cfbu.dk

Januar 2013

Forsidefotos øverst og nederst: Tryghedsvandring i Sydhavnen 2012. Fotos: Ole Clemmensen
Forsidefoto midterst: Tryghedsvandring i Ryparken 2012. Foto: CFBU

Udgivelsen kan frit hentes på www.cfbu.dk.

CFBU's udgivelser kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Center for Boligsocial Udvikling er en selvejende institution under Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter. Centrets overordnede formål er at undersøge effekten af sociale indsatser i udsatte boligområder, at indsamle erfaringer fra nationale og internationale boligsociale indsatser og at yde kvalificeret rådgivning og processtøtte til centrale aktører indenfor det boligsociale område.

Indhold

Indledning	4
Sådan har vi gjort.....	5
Konklusioner og anbefalinger	10
Konklusioner	11
Anbefalinger	13
Hvad er en tryghedsvandring?	16
Fra tryghedsvandring til øget tryghed	17
Virkningen	22
Tryghedsvandring som tryghedsfremmende tiltag.....	23
Tryghedsvandring som kriminalprævention	24
Tryghedsvandring som lokaldemokratisk form	25
Planlægningen	28
Hvorfor gennemføre en tryghedsvandring?.....	29
Mange interesser.....	30
Planlægningsfasen.....	32
Hvem deltager?	34
Selve vandringen	38
Generelle betragtninger.....	39
Hvordan skal vandringen foregå?.....	40
Hvilke problemer identificeres ved tryghedsvandringen?	42
Opfølgning og implementering	46
Deltagernes udbytte	47
Implementering af løsninger	49
Litteratur og interviewpersoner	54
Bilag	58
Bilag 1: Spørgeskemaundersøgelse.....	59

Indledning

Hærværk, skrald og mangelfuld gadebelysning er blandt kilderne til utryghed i udsatte boligområder. Tryghedsvandring kan være med til at løse problemet, og har de senere år vundet stor udbredelse. CFBU undersøger resultaterne af 29 tryghedsvandring i udsatte boligområder.

Gadelamper, der enten er for få af, eller hvor pæren skal skiftes. Vildtvoksende planter, der er ved at overtage veje og stier. Graffiti, hærværk og skrald, der signalerer at hverken beboere eller myndigheder tager vare på boligområdet.

De fysiske omgivelser påvirker beboernes oplevelse af, hvor trygt det er at færdes ude i deres boligområde. Er boligområdet præget af skumle og misligholdte omgivelser, vil en del beboere sandsynligvis afholde sig fra at færdes ude om aftenen pga. utryghed.

Det er et problem, der forekommer i en del udsatte boligområder i Danmark. Det skyldes ofte, at der er uklarhed om hvem, der har ansvar for hvad i boligområdets vedligeholdelse, eller at de ansvarlige ikke tager deres opgave alvorligt. Samtidig kan der blandt de ansvarlige i boligområdet være usikkerhed om, hvad beboerne lægger vægt på i forhold til vedligeholdelse og tryghed, og det kan medføre, at de forkerte elementer prioriteres.

En løsning, der vinder større og større udbredelse, er at gennemføre en tryghedsvandring med beboere, ansvarlige for boligområdets vedligeholdelse, repræsentanter for kommunen og politiet eller andre med en aktie i det lokale tryghedsarbejde. En tryghedsvandring består af en planlagt vandring gennem boligområdet, hvor tryghedsrelaterede problemer og løsninger udpeges og registreres, så de ansvarlige efterfølgende kan udbedre problemerne. Tryghedsvandring er oprindeligt en svensk metode, men har efterhånden fundet bred anvendelse i Danmark bl.a. i udsatte boligområder.

I denne rapport undersøger vi, om tryghedsvandringer i udsatte boligområder virker efter hensigten, hvilke resultater der er blevet opnået, samt hvordan erfaringerne fra de hidtidige tryghedsvandringer kan bidrage til forbedring af fremtidige tryghedsvandringer i udsatte boligområder.

Undersøgelsen fokuserer på, hvordan tryghedsvandringer kan bidrage til at skabe øget tryghed i udsatte boligområder. Det undersøger vi ved i de forskellige kapitler at svare på en række spørgsmål:

På kort sigt: *Hvilket udbytte har deltagerne umiddelbart af tryghedsvandringerne? Bliver*

der skabt ny viden under tryghedsvandringerne, og hvordan omsættes denne viden til konkrete tiltag?

Og på længere sigt: *Resultater tryghedsvandringerne i tryghedsfremmende tiltag? Opstår der nye samarbejder om vedligeholdelse med mere som følge af tryghedsvandringerne? Hvilke effekter på beboernes tryghed, kriminalitet og lignende kan der forventes på baggrund af de opnåede resultater?*

Denne rapport udgør den første samlede evaluering af tryghedsvandringer i udsatte boligområder. Det hænger sammen med, at tryghedsvandringer er et relativt nyt fænomen i Danmark, som først har vundet udbredelse indenfor de seneste par år. Når vi alligevel har fundet det relevant at se nærmere på tryghedsvandringerne, skyldes det en kraftigt stigende interesse for metoden. Ved at evaluere de allerede gennemførte tryghedsvandringer, håber vi at kunne formidle de mange gode erfaringer, der er gjort i de udsatte områder, samt give interessenter og beslutningstagere et billede af, hvad de kan få ud af at anvende metoden.

De resultater og erfaringer, som vi præsenterer i denne undersøgelse, kan derfor forhåbentlig tjene som inspirationskilde til især de kommuner, politikredse, boligselskaber og afdelingsbestyrelser, der går med tanker og planer om at arrangere tryghedsvandringer inden for den nærmeste fremtid.

Sådan har vi gjort

Litteraturstudie

Hvad er en tryghedsvandring? Hvor er idéen opstået, og hvordan virker tryghedsvandringer i forhold til at fremme trygheden i et boligområde? For at få svar på disse spørgsmål har vi undersøgt dansk og international litteratur på området fra håndbøger og vejledninger i tryghedsvandring til forskningslitteratur om situationel kriminalprævention og tryghed. Derudover har vi foretaget en samlet analyse af de protokoller og rapporter, der er udarbejdet i forbindelse med gennemførte tryghedsvandringer i udsatte boligområder i perioden 2010-12.

Ekspertinterview

Litteraturstudiet er blevet suppleret med ekspertinterview med aktører med særligt kendskab til tryghedsvandringer. Herudover har en ekspertfølgegruppe bestående af repræsentanter fra Den Trygge Kommune, Det Kriminalpræventive Råd og Hotspotcenteret i Aarhus Kommune fulgt undersøgelsen og har givet kommentarer undervejs.

Kortlægning

Vi har gennemført en omfattende kortlægning af hvilke tryghedsvandringer, der er gennemført i udsatte boligområder i Danmark. Udover en internetsøgning er kortlægningen sket gennem annoncering i nyhedsbreve og netværk, samt gennem henvendelser til boligselskaber, boligsociale fællessekretariater, boligsociale helheds-

Figur 1.1. Tryghedsvandringer i udsatte boligområder, der har indgået i resultatmålingen

Kommune	Boligområde	År	Antal vandringer	Survey	Interviews	Deltagerliste	Protokol
Esbjerg	Stengårdsvej (afd. 8, 13, 14 og 15)	2010 /2011	8				
	Kvaglund	2011	2				
Haderslev	Varbergparken	2011	1				
Helsingør	Vapnagård	2012	1	-	-	-	-
	Nøjsomhed	2012	1	-	-	-	-
Ishøj	Vildtbanegård	2011	1			-	
	Vejleåparken	2011	1	-		-	-
København	Tingbjerg	2010	1			-	-
	Sydhavnen/Kgs. Enghave	2012	1		-		
	Indre Nørrebro	2012	1				
	Ydre Nørrebro	2012	1				
	Ryparken	2012	1	-		-	-
Odense	Vollsmose	2012	1		-	-	-
Rødovre	Kærene	2012	1	-		-	-
Skanderborg	Højvangen	2013	3	-		-	-
Aabenraa	Høje Kolstrup	2012	1				
Aarhus	Trigeparken	2012	1	-	-		-
	Gellerup	2012	1	-	-	-	-
	Bispehaven	2012	1	-		-	-

planer, kommunale nøgleaktører, NEC under Rigspolitiet samt de kriminalpræventive sekretariater i alle landets politikredse.

Vi har identificeret mindst 29 tryghedsvandringer i udsatte boligområder i Danmark over de sidste 3 år. Ikke alle vandring er lige godt dokumenteret, men i de tilfælde, hvor det har været muligt, har vi indhentet deltagerlister og protokoller (referater) fra de gennemførte vandring. Derudover har vi gennemført kvalitative interview og en spørgeskemaundersøgelse blandt deltagere i udvalgte vandring (se mere herom nedenfor).

En oversigt over tryghedsvandringer i udsatte boligområder samt over undersøgelsens datagrundlag er vist i Figur 1.1.

Kvalitative interview

Vi har gennemført kvalitative interview med i alt 29 nøgleaktører, der har medvirket i en eller flere af de tryghedsvandringer, der er gennemført i udsatte boligområder. Informanterne repræsenterer en bred vifte af de aktører, der har været involveret i vandringene. En oversigt over interviewpersoner findes bagerst i rapporten. Her fremgår det også, hvilke eksperter vi har interviewet i forhold til deres vurdering af tryghedsvandringer.

Deltagerobservationer

Vi havde som en del af undersøgelsen truffet aftale om at deltage i fem tryghedsvandringer i løbet af efteråret 2012. Af forskellige årsager blev fire af tryghedsvandringerne imidlertid udskudt, hvorfor vi kun har haft mulighed for at deltage i en enkelt vandring, nemlig i Ryparken i København. Det har svækket undersøgelsen af, hvordan selve vandringene afvikles, hvilket i stedet er forsøgt afdækket gennem de mange interview med arrangører og deltagere i tidligere afholdte vandring.

Derudover peger de mange aflysninger på vigtigheden af at forberede sig godt i planlægningsfasen. Netop denne indledende planlægningsmæssige del af en tryghedsvandring er et tematisk fokuspunkt i nærværende undersøgelse og bliver særligt drøftet i kapitlet om planlægning og involvering af aktører.

Spørgeskemaundersøgelse

Endelig har vi gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt professionelle aktører (repræsentanter fra kommune, politi og boligselskab) samt beboere (typisk medlemmer af afdelingsbestyrelser), der har deltaget i en tryghedsvandring. Spørgeskemaundersøgelsen har haft til formål at afdække de resultater, der er opnået gennem tryghedsvandringerne¹.

Undersøgelsen er blevet gennemført via e-mail og telefon. 99 personer blev kontaktet. Heraf valgte 70 at besvare spørgeskemaet, hvilket vil sige en gennemførelsesprocent på 71 procent. En uddybende beskrivelse af spørgeskemaundersøgelsen er vedlagt som bilag.

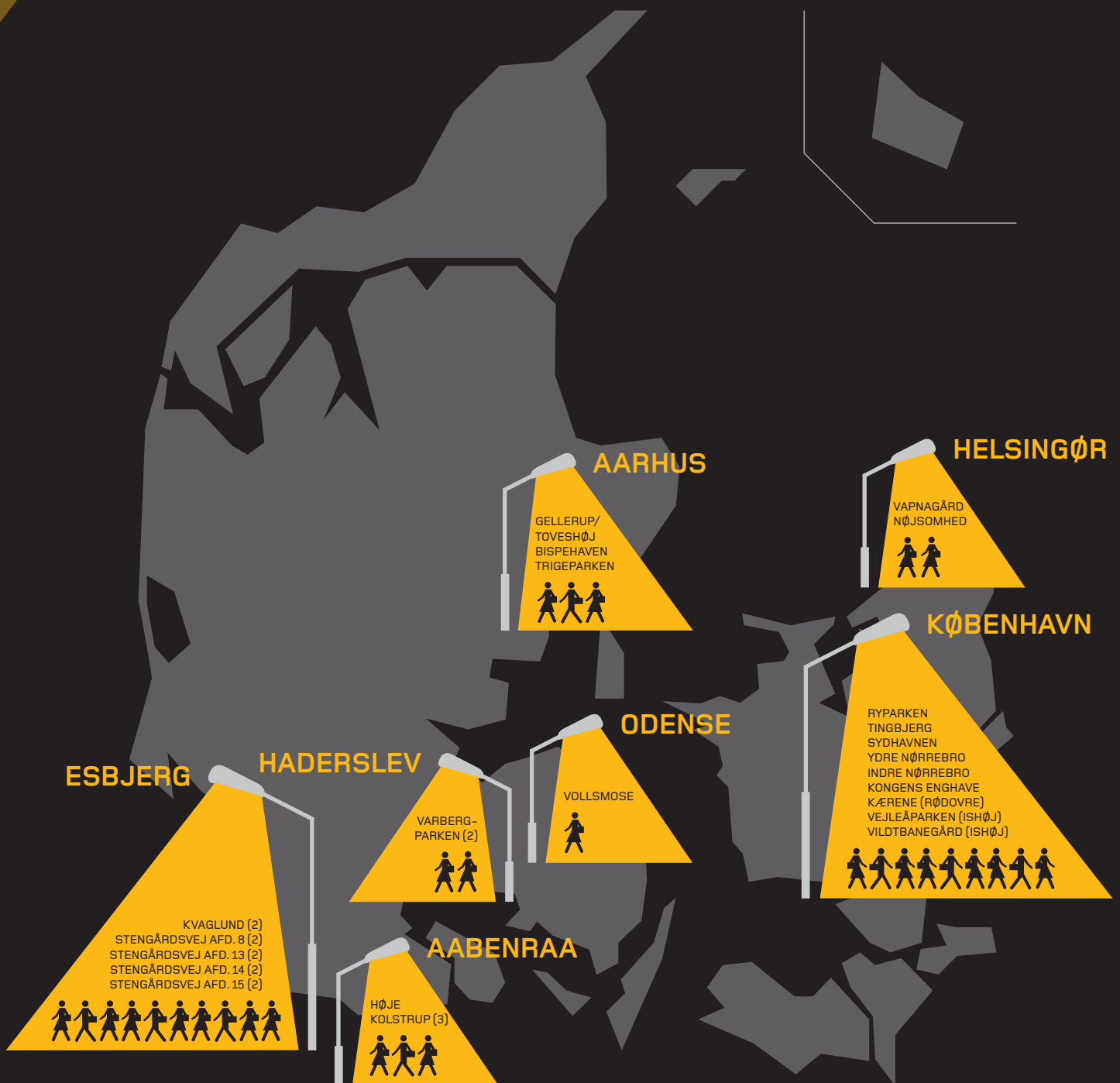
Tak til

Der skal lyde en stor tak til vores interviewpersoner, som med deres forskellige perspektiver har bidraget med væsentlig viden omkring tryghedsvandringer i udsatte boligområder. Der skal også lyde en tak til arrangøren af den tryghedsvandring i Ryparken, CFBU har fulgt og deltaget i som observatører. Herudover skal der lyde en særlig tak til vores faglige følgegruppe, bestående af Finn Kjær Jensen, direktør i Den Trygge Kommune, Merete Djurhuus, konsulent i Det Kriminalpræventive Råd og Jesper Jørgensen, leder af Boligsocial Udvikling i Aarhus Kommune. Endelig vil vi gerne takke NEC under Rigspolitiet, og landets politikredse, som har været behjælpelige med at indsende deres videns- og erfaringsopsamlinger fra de gennemførte tryghedsvandringer. En sidste tak skal lyde til fotografene Ole Clemmensen og Carsten Andersen, der har stillet deres fotos fra tryghedsvandringerne i Sydhavnen og på Indre Nørrebro til rådighed for rapporten.

1 Vi har så vidt muligt søgt at lade spørgeskemaundersøgelse, interview og observationer understøtte hinanden med henblik på at give et helhedsorienteret billede af tryghedsvandringerne. De resultater, der vises i undersøgelsen, er således udtryk for et samstemmende billede, der kan genfindes både i det kvantitative og det kvalitative materiale.

TRYGHEDSVANDRINGER I UDSATTE BOLIGOMRÅDER 2010-2012

Tryghedsvandring på Indre Nørrebro arrangeret af Københavns Kommune.
Fotos: Carsten Andersen for boligselskabet fsb.

Konklusioner og anbefalinger

Tryghedsvandringerne betyder registrering af de utryghedsskabende forhold i boligområdet, men manglende opfølgning, samarbejde og koordinering er medvirkende til, at løsningerne ikke altid gennemføres i praksis. CFBU har samlet en række anbefalinger til fremtidige tryghedsvandring.

Konklusioner

Tryghedsvandring betyder identifikation af utryghedsskabende faktorer

Tryghedsvandring gør de deltagende aktører i stand til i fællesskab at koble den oplevede utryghed i boligområdet med utryghedsskabende faktorer og problemer samt at pege på konkrete tryghedsfremmende løsninger. Der peges især på manglende belysning, manglende beskæring af buske og træer samt på hærværk, graffiti og manglende vedligehold som utryghedsskabende faktorer i de udsatte boligområder.

Tryghedsvandring resulterer i tryghedsskabende fysiske forbedringer

Tryghedsvandring sætter fokus på, hvordan det fysiske miljø i boligområdet påvirker trygheden og peger konkret på tiltag, der kan fremme trygheden. Halvdelen af de problemer, der blev identificeret på de undersøgte vandring, er indenfor et halvt til halvandet år blevet løst. Det er især konkrete problemer som manglende vedligehold, manglende beskæring af træer og buske, graffiti, hærværk, sikring af døre med videre, der er blevet udbedret. Mere komplekse og omfattende problemer er i mindre grad blevet løst, men er ofte på vej til at blive det.

Tryghedsvandring kan ikke stå alene, hvis problemerne med kriminalitet og utryghedsskabende adfærd i det enkelte boligområde skal løses.

Utryghedsskabende adfærd og/eller decideret kriminalitet i boligområdet er et vigtigt tema i dialogen på de fleste tryghedsvandring. Dette føres dog kun sjældent til protokols, fordi hovedfokusset i tryghedsvandringerne ligger på de fysiske rammer, og de deltagende aktørers ansvarsområder for det meste har fysisk karakter. Problemer omkring utryghedsskabende adfærd og kriminalitet udspringer ofte af andre mere socialt betingede dynamikker end de rent fysiske omgivelser, og kan derfor kun sjældent løses via fysiske forbedringer alene.

Tryghedsvandring kan imidlertid bruges til at få drøftet disse problemer og til efterfølgende at tage dem op med relevante

aktører som socialforvaltningen, boligsocial helhedsplan eller lignende. Er problemet meget dominerende i området, kan tryghedsvandring være anledning til at etablere et kriminalpræventivt samarbejde som beredskabet i Gellerup eller i mindre målestok som de mange problemorienterede politiindsatser i udsatte boligområder.²

En grundig planlægningsfase og organisation er afgørende for, at tryghedsvandring resulterer i konkrete tryghedsfremmende løsninger og tiltag.

For at opnå de bedste resultater af tryghedsvandring skal både planlægningen, gennemførelsen og opfølgning på tryghedsvandring prioriteres højt. De tryghedsvandring, der har skabt de bedste resultater, er generelt karakteriseret ved at:

- Der i planlægningsfasen har været et tæt samarbejde mellem nøgleaktører som kommune, boligselskab og politi med en aktiv inddragelse af medlemmer af afdelingsbestyrelse i områdets almene boligafdelinger. Dette har været vigtigt for at afstemme forventninger til tryghedsvandring og i forhold til at fordele roller og ansvar.
- Der under tryghedsvandring har været anvendt en protokol eller et skema, hvor det er blevet skrevet ned, hvad der er problemet, hvordan det skal udbedres, og hvem der har ansvar for at gøre det, suppleret med fotos fra vandring. Denne klare opgavebeskrivelse og ansvarsplacering har været med til at forpligte deltagerne.
- At der som en del af organiseringen af tryghedsvandring er etableret et samarbejdsforum, hvor de professionelle deltagere mødes og drøfter status og fremdrift i forhold til at løse de problemer, der blev påpeget på tryghedsvandring.

Størstedelen af deltagerne er tilfredse med at have deltaget i tryghedsvandring

Næsten ni ud af ti deltagere er tilfredse eller meget tilfredse med tryghedsvandringerne. Deltagernes tilfredshed bunder især i, at tryghedsvandringerne er et velfungerende lokaldemokratisk redskab, der danner

ramme om en åben dialog mellem professionelle myndigheds personer og beboerrepræsentanter om konkrete løsninger på utryghed i boligområdet. Den relativt høje tilfredshed gælder såvel beboere, der typisk er repræsenteret ved medlemmer af afdelingsbestyrelser, som professionelle myndigheds personer fra kommune, boligselskab og politi.

Tryghedsvandring foregår på beboernes hjemmebane, hvor de dagligt færdes og har deres gøremål, og temaerne på vandringerne er derfor genkendelige og har stor betydning for den enkelte beboer. Det giver derfor stor tilfredshed for de fleste med egne øjne at opleve, at kommune, boligselskab og politi er lyttende, imødekommende og åbne for løsningsforslag i forhold til at forbedre de fysiske omgivelser i deres boligområde.

For de professionelle aktører er der især tilfredshed med at temaerne på tryghedsvandringerne er meget konkrete og derfor mulige relativt hurtigt at få skabt løsninger på. Modsat mange andre typer borgerinddragelse ses tryghedsvandring derfor som et konstruktivt og velfungerende redskab til at komme i dialog med beboerne i det enkelte boligområde.

Tilfredsheden er mindre med implementeringen af de konkrete løsninger, og manglende ressourcer, prioritering, ansvarsplacering eller samarbejde er væsentlige barrierer

Kun lidt over halvdelen af deltagerne er tilfredse eller meget tilfredse med den efterfølgende indsats for at løse de problemer, der blev identificeret på vandringen.

De væsentligste barrierer for at sikre en opfølgning på problemerne, er uklarheder om ansvarsplacering for løsningerne, mangel på ressourcer og/eller manglende prioritering fra de ansvarlige aktørers side. Hertil kommer at nogle typer problemer kun kan løses gennem øget koordinering og samarbejde mellem aktørerne, hvilket ligeledes kan være en barriere.

Endelig skal nogle af de identificerede problemer løses i sammenhæng med større indsatser i boligområdet – f.eks. som en del

af en større belyningsplan, en gennemgribende fysisk reovering eller en trafikplan for området. I disse tilfælde er implementeringsperioden længere og finansieringsbehovet tungere, hvorfor de enkelte beboere i områderne kan opleve, at problemerne ikke er blevet løst indenfor en rimelig tidsperiode.

Involveringen af beboerne kan forbedres betydeligt

Tryghedsvandring er en aktivitet, der rummer et stort lokaldemokratisk potentiale, som på nuværende tidspunkt ikke fuldt ud er udnyttet i de vandring, der har fundet sted i perioden 2010-12. Fra arrangørernes side kan man med fordel tænke mere aktivt i, hvordan borgerne fra boligområdet kan inddrages især i planlægningen og gennemførelsen af tryghedsvandringen.

Hertil kommer at beboerne i hovedparten af tryghedsvandringerne udelukkende er repræsenteret gennem medlemmer af de almene afdelingsbestyrelser, hvilket giver en markant underrepræsentation af bl.a. kvinder, yngre beboere og beboere med anden etnisk baggrund end dansk – beboergrupper, der ofte er blandt de mest utrygge. Hvis den lokaldemokratiske del af tryghedsvandringen skal have mere tyngde og de forskellige beboergrupper syn på tryghed i boligområdet reelt skal indgå i tryghedsvandringerne, så kræver det en bredere beboerrepræsentation end blot bestyrelserne for de almene boligafdelinger.

Anbefalinger

1. Afsæt god tid til forberedelsesfasen med fokus på en bred rekruttering og en god forventningsafstemning

Det er vigtigt at arrangøren sætter god tid af til en grundig planlægning. I forberedelseerne skal det især prioriteres at få fastlagt en velvalgt rute i boligområdet samt at sikre en bred rekruttering af deltagere, der omfatter det lokale beboerniveau og myndighedsrepræsentanter. Fra arrangørens side bør man endvidere tilstræbe en veldefineret rammesætning omkring tryghedsvandringen og hvilke typer problemer, vandringen skal adressere.

2. Sørg for i forberedelsesfasen at trække på den lokale viden og de informationer om eventuelle nabolagsproblemer og oplevet utryghed i boligområdet, som især beboerne og driftspersonale (f.eks. varmemester eller ejendomsfunktionær) kan bidrage med

Den lokale viden, som beboerne i boligområdet har omkring utryghed og nabolagsproblemer, er vigtig at få bragt i spil i forhold til planlægning af ruten og i drøftelserne mellem deltagerne undervejs i vandringen. Et vigtigt element i en tryghedsvandring er at give mulighed og rum for, at der kan bringes ny viden på banen.

3. Sørg for, at de professionelle forpligter sig på at handle for at løse de problemer, der identificeres på tryghedsvandringen

For at en tryghedsvandring skal have effekt er det afgørende, at de aktører, der har ansvar for boligområdet, også forpligter sig til at handle på de problemer, der identificeres under vandringen. De centrale aktører bør derfor inddrages tidligt med henblik på at opnå enighed om mål og ambitioner for vandringen, og give håndslag på den efterfølgende bearbejdning og implementering af tryghedsvandringens resultater. Det er en fordel, hvis der følger midler med til at udbedre de identificerede problemer.

4. Få kommunikeret klart ud til beboere, foreninger, lokale erhvervsdrivende med flere, at der kommer en tryghedsvandring i boligområdet, og vær præcis i kommunikationen om hvorfor I foretager vandringen

Der kan let opstå tvivl blandt deltagerne om, hvad tryghedsvandringen præcist går ud på, og hvad det reelt er, der skal drøftes. Hvis der er uklarhed omkring, hvad en tryghedsvandring er, og hvorfor man laver den, kan det medføre en forvirring blandt områdets beboere i forhold til aktivitetens formål og muligvis give grobund for rygter og forskellige historier om, hvorfor der gennemføres en tryghedsvandring.

5. Sørg for en varieret og repræsentativ rekruttering blandt områdets brugere i forhold til køn, alder og etnicitet

I enkelte tryghedsvandringer er man lykkedes med at få flere forskellige beboere til at deltage, som f.eks. grupper af unge mænd, ældre kvinder og beboere med en anden etnisk baggrund end dansk. Indtrykket er, at deltagelsen af forskellige beboergrupper bidrager positivt, bl.a. fordi forskellige beboergrupper har forskellige bevægelsesmønstre i området og forskellige opfattelser af tryghed og utryghed. Da det kan være vanskeligt at få forskellige beboer- og brugergrupper til at deltage, er det vigtigt at arrangøren prioriterer dette i forberedelsesarbejdet, f.eks. ved at involvere lokale nøglepersoner som afdelingsbestyrelse, foreninger, boligsociale medarbejdere eller lignende i rekrutteringsprocessen.

6. Sørg for som arrangør af tryghedsvandringer at have en systematisk og struktureret tilgang, der fastholder fokus og skaber klarhed blandt deltagerne

Det anbefales at arrangøren går systematisk til værks ved at udfylde en protokol og handleplan undervejs eller i forlængelse af tryghedsvandringen. Det kan f.eks. ske ved at tage fotos af de utrygge steder i boligområdet under vandringen samt hurtigt at få afklaret, hvem der har ansvaret for at følge op med handling. Dette er med til at styrke den gensidige følelse af forpligtigelse mellem deltagerne.

7. Vær som arrangør bevidst om ved tryghedsvandringens start at få præsenteret deltagerne for hinanden, og at få kommunikeret klart ud, hvad deres rolle er under og efter vandringen

Mange af deltagerne i tryghedsvandringerne kender ikke hinanden, når de mødes ved start af vandringen, ligesom der kan være tvivl blandt deltagerne om, hvad formålet fra arrangørens side med vandringen reelt er. Hvis man afsætter god tid til en introduktion af formålet med vandringen samt en præsentation af deltagerne, kan der bedre skabes en fælles forståelsesramme og en god dialog blandt deltagerne.

8. Foretag tryghedsvandringen på samme rute i både dagslys og i mørke i efterårs-månederne

Hovedparten af vores interviewpersoner fremhæver, at en tryghedsvandring foretaget i mørke bringer nogle andre diskussioner på banen, end det er tilfældet, når vandringen gennemføres i dagslys. I tryghedsvandring foretaget i mørke, hvor der ikke er lige så meget social aktivitet i boligområdet, kommer drøftelser og løsningsforslag naturligt til at fokusere på de belysningsmæssige forhold.

9. Fortsæt samarbejdet mellem myndigheds-personer fra især kommune og boligselskab efter afslutning på tryghedsvandringen

For at sikre handlekraft efter tryghedsvandringen er det vigtigt at få etableret et samarbejde mellem de deltagere, som har mulighed og ansvar for at følge op med løsninger på problemerne. Et handlekraftigt operationelt samarbejde bestående af centrale myndighedspersoner kan øge den gensidige forpligtelse i implementeringsfasen og styrke koordineringen omkring af indsatser og drift i boligområdet.

2 Se CFBU's rapporter om beredskabet i Gellerup (Christensen *et al.*, 2011) og problemorienteret politiarbejde (Christensen *et al.*, 2012)

Tryghedsvandring i Sydhavnen arrangeret af den boligsociale helhedsplan.
Fotos: Ole Clemmensen.

Hvad er en tryghedsvandring?

Den ideelle tryghedsvandring medfører en række fysiske forandringer, der øger trygheden for boligområdets beboere, og gør det sværere for potentielt kriminelle at gennemføre deres forehavende.

En definition må der til

En tryghedsvandring kan organiseres og gennemføres på mange forskellige måder, ligesom en række andre tiltag som f.eks. mørkevandringer og tryghedseftersyn lige så vel kunne benævnes tryghedsvandringer. Det er derfor på sin plads med en definition på, hvad vi i denne resultatmåling mener med begrebet tryghedsvandring.

Vi definerer en tryghedsvandring som en proces, der indeholder følgende elementer:

1. Et ønske om at arbejde for bedre tryghed i området
2. En anvendelse af en bestemt metodik
3. En forpligtelse mellem tryghedsvandringens deltagere på at opnå løsninger og sikre opfølgning

Ønsket om at arbejde for bedre tryghed

i området indebærer ikke nødvendigvis, at boligområdet i udgangspunktet skal være præget af stor utryghed. Det er heller ikke en forudsætning, at man forud for tryghedsvandringen har foretaget en systematisk afdækning af trygheden i området (selvom det absolut er en fordel). Derimod skal vandringen udspringe af et ønske om at arbejde med de fysiske elementer i boligområdet, som kan fremme tryghed og gøre området til et behageligt sted at færdes.

Metodikken varierer en del fra vandring til vandring, men der er dog nogle fælles elementer, som skal være til stede:

- Der skal være en arrangør og initiativtager, der særligt har ansvar for rammesætning af tryghedsvandringen og for at organisere forløbet før, under og efter vandringen.
- Der skal foregå en besigtigelse af boligområdet ved at man bevæger sig til fods gennem området ad en på forhånd planlagt rute.
- Under vandringen skal der foregå en identifikation af problemer og forhold, der skaber utryghed i området.
- Der skal være et tværgående element, hvor forskellige aktører er inddraget. Som minimum skal de personer, der kender og færdes i området til daglig (beboerne), og de aktører, der skal stå for at løse de

identificerede problemer (f.eks. boligselskab, kommune med videre), være repræsenteret ved vandringen.

- Der skal være fokus på samspelet mellem det fysiske miljø, det sociale liv og den oplevede tryghed.

Det sidste element, der skal være til stede ved en tryghedsvandring, er en forpligtelse på at opnå løsninger og sikre opfølgning. De ansvarlige aktører skal være villige til at arbejde videre med de problemstillinger, der udpeges med henblik på at udarbejde og implementere relevante løsninger.

Definitionens konsekvenser

Ovenstående definition på tryghedsvandringer betyder, at vi i undersøgelsen ser bort fra en række tryghedsvandringer, der er kommet til vores kendskab i den indledende research:

- Et større antal tryghedsvandringer, der har fundet sted i f.eks. villakvarterer, industriområder og bymidter, vil ikke indgå i undersøgelsen, fordi de ikke har fundet sted i udsatte boligområder.
- Mørkevandringer og tryghedseftersyn, der gennemføres af de almene boligorganisationer på opdrag fra enkeltstående almene boligafdelinger, udelades fordi de udelukkende involverer aktørerne i den almene sektor, og ikke indeholder et tværgående element.
- Tryghedsvandringer, der ikke har til formål at skabe fysiske løsninger på utrygheden, udelades. Det drejer sig f.eks. om vandringer, der først og fremmest har til formål at give naboer og lokale et bedre kendskab til boligområdet for derved at mindske utrygheden³.

Fra tryghedsvandring til øget tryghed

Hvis man vil vide, hvordan en tryghedsvandring med en mindre gruppe professionelle aktører og/eller beboere kan føre til øget tryghed blandt alle boligområdets beboere, er det nødvendigt at beskrive de enkelte faser, en tryghedsvandring gennemløber, og hvordan faserne hver især bringer projektet frem mod at opfylde målsætningen.

Tryghedsvandringernes korte historie

Inspirationen til de danske tryghedsvandring kommer helt overvejende fra Sverige, hvor fænomenet siden årtusindeskiftet har vundet voldsom udbredelse.

Byplanlæggeren Eva Holm og arkitekten Gerd Cruse Sondén udviklede i 2001, som del af Göteborg kommunes strategi "Tryggare och Mänskligare Göteborg", et koncept for tryghedsvandring i afgrænsede boligområder. Selve konceptet, der beskrives i udgivelsen "Steg för steg för ett tryggare Göteborg" var et stykke tid om at blive udviklet, bl.a. fordi det skulle tilpasses og accepteres af de forskellige forvaltninger i kommunen, der skulle arbejde med at omsætte tryghedsvandringerne til konkrete løsninger (BRÅ, 2008: 18).

Tryghedsvandringerne blev hurtigt et populært redskab i tryghedsarbejdet i Sverige, og vandt i 2000'erne vid udbredelse i bl.a. en række sociale boligbebyggelser. Tryghedsvandringerne begyndte med Sondéns ord "at leve deres eget liv" (Benkel, 2006: 3)

Selvom Holm og Sondén officielt fik patentgodkendt deres tryghedsvandringskoncept i 2001, havde der også tidligere fundet såkaldte *Environmental Visual Audits* (EVA) sted i mange amerikanske og britiske boligområder. Initiativtageren til disse EVA'er var som regel lokale politiafdelinger med følgende større fokus på kriminalitet og utryghedsskabende adfærd, men bortset fra dette mindede fremgangsmåden meget om den nordiske udgave af tryghedsvandring (Cordner, 2010: 38).

En tryghedsvandring kan overordnet inddeles i fire faser, som vi har valgt at benævne probleidentifikation, vandring, opfølgning og resultater. På side 19 i figur 3.1 har vi opstillet en forandringsteori, som i detaljen beskriver de forandringer, som de enkelte delelementer i hver fase skaber. For den utålmodige vil vi her kort beskrive hver fase af tryghedsvandringen.

Problemerne

Vi antager, at tryghedsvandring udspringer af et problem i det enkelte boligområde med utryghed og/eller kriminalitet. Disse problemer bunder bl.a. i mangelfuld fysisk planlægning, manglende vedligeholdelse og utryghedsskabende adfærd. Det fører til at arrangøren af tryghedsvandringen vælger at igangsætte en tryghedsvandring som et led i løsningen af problemet.

Vandringen

Arrangøren går i gang med at planlægge tryghedsvandringen og involvere de relevante aktører. Selve tryghedsvandringen gennemføres og fører til en videndeling blandt aktørerne om, hvad der skaber tryghed i boligområdet og til en dialog om mulige forbedringer.

Selve vandringen kan også betyde, at beboerinddragelsen øges, hvilket kan styrke de deltagende beboeres sociale netværk og

ejerskab til boligområdet. Det kan igen føre til øget kollektiv handlekraft, der bliver omsat i øget uformel social kontrol i det givne boligområde⁴.

Opfølgningen

Efter vandringen konkretiseres løsningsforslagene blandt de deltagende aktører, og ansvaret for at gennemføre de enkelte løsninger placeres. Det er med til at forpligte de enkelte aktører og øge det tværgående samarbejde om at løse det givne problem.

Resultaterne

De ansvarlige aktører gennemfører hver for sig og/eller i fællesskab en række mindre forandringer som f.eks. at forbedre belysningen, beskære vildtvoksende planter, forbedre vedligeholdelsen af bygninger eller få fjernet graffiti, hærværk og skrald.

Der bliver med andre ord færre synlige tegn på normbrud og flere synlige tegn på et handlekraftigt lokalområde, og boligområdet bliver mere behageligt at opholde sig og færdes i. Det betyder, at flere beboere får lyst til at bevæge sig ud i boligområdet. Dette er med til at styrke den uformelle sociale kontrol, øge trygheden og mindske kriminaliteten, hvilket igen fører til, at flere beboere bevæger sig ud i boligområdet. Den gode spiral er sat i gang.

Alternativt lykkes det ikke at få gennemført de bebudede løsninger. Det kan føre til frustration blandt deltagerne i tryghedsvandringen og muligvis til at skabe et billede blandt boligområdets beboere af et handlingslammet boligområde, der ikke kan tage hånd om problemerne med tryghed. Det kan medvirke til yderligere at øge utrygheden.

De forandringer, der kan skabes gennem tryghedsvandringerne, er illustreret i modellen på side 19.

3 Sådanne tryghedsvandring er bl.a. gennemført i områderne Sjælør Boulevard, Akacieparken og Folehaven i København som en del af Københavns Kommunes Tryg By initiativ.

4 Med uformel social kontrol forstås den adfærdregulerende håndhævelse af normer og værdier, der opstår, når mennesker ser og møder hinanden i boligområdet (Avlund, 2012).

Tryghedsvandring i Ryparken (ydre Østerbro) arrangeret af Østerbro Lokalfællesskab.
Fotos: CFBU.

Virkningen

Hvordan fører fysiske forandringer til øget tryghed og mindre kriminalitet i et boligområde? Og hvilken betydning har det at involvere beboerne, når der skal gennemføres fysiske forandringer?

I dette kapitel går vi i dybden med drøftelsen af, hvilke utryghedsskabende faktorer en tryghedsvandring adresserer, ligesom vi præsenterer og diskuterer nogle af de symboler på utryghed i boligområdet, som det er relevant at få drøftet og fulgt op på under tryghedsvandringerne.

En velgennemført tryghedsvandring resulterer som regel i nogle fysiske forandringer i det givne boligområde. Det kan være forbedret belysning, beskæring af buske, udbedring af hærværk, fjernelse af graffiti eller skrald på gaden, og disse forandringer vil bevidst eller ubevidst blive noteret af de fleste beboere i boligområdet. Forandringerne vil gøre beboerne tryggere ved at færdes i det offentlige rum og den øgede aktivitet vil i anden række gøre det tryggere for andre beboere at færdes ude.

Denne kæde af forandringer vil imidlertid også blive noteret af potentielt kriminelle, der vil få sværere ved at gennemføre borgervendt kriminalitet i boligområdet, og enten vil forsøge sig andre steder, eller mere sandsynligt vil afstå fra deres kriminelle forehavender⁵.

Hertil kommer, at tryghedsvandringen kan have et demokratisk sigte, hvor det at tryghedsvandringen giver beboerne indflydelse på de fysiske omgivelser, i sig selv har en værdi, som ikke nødvendigvis resulterer i øget tryghed eller mindsket kriminalitet. En tryghedsvandring kan på den måde være med til at øge den demokratiske myndiggørelse af beboerne og øge deres medbestemmelse over forhold, der ellers varetages af professionelle aktører.

En tryghedsvandring kan således resultere i både mindsket kriminalitet, øget tryghed og demokratisk myndiggørelse. De tre typer forandringer hænger ikke nødvendigvis sammen, og vi vil derfor i den følgende teoretiske beskrivelse behandle dem hver for sig.

Tryghedsvandring som tryghedsfremmende tiltag

Hvad er oplevet tryghed i et boligområde?

Der findes mange varianter af tryghed, såsom f.eks. økonomisk tryghed, social

tryghed (det at bo i en velfærdsstat) eller miljømæssig tryghed. Selvom disse aspekter af tryghed godt kan påvirke det daglige liv i et udsat boligområde, kan de ikke påvirkes ved at gennemføre en tryghedsvandring. Det kan derimod den del af trygheden, der handler om trygheden ved at opholde sig og færdes i boligområdet. Det er denne del af trygheden, vi fokuserer på i nærværende undersøgelse.

Vi betragter tryghed som en negativ følelsesmæssig reaktion genereret af kriminalitet og/eller symboler forbundet med kriminalitet (Ferraro & LaGrange, 1987). Denne følelsesmæssige reaktion opstår blandt andet på baggrund af oplevelser med forskellige nabolagsproblemer eller kriminalitet, ens personlige netværk i boligområdet og individuelle faktorer som køn, alder, social udsathed og etnicitet, der på et overordnet plan påvirker oplevelsen af tryghed (Avlund, 2012). Hertil kommer, at trygheden påvirkes af symboler forbundet med kriminalitet eller nabolagsproblemer, der i et boligområde typisk kommer til udtryk som hærværk, ulovlig graffiti, manglende vedligeholdelse eller skrald på gaden. Det er denne sidste "fysiske kilde" til utryghed, der typisk arbejdes med i tryghedsvandring, hvor fysiske forandringer øger trygheden for beboerne ved at færdes ude i boligområdet.

Symboler på utryghed

Hærværk, graffiti, manglende vedligeholdelse og skrald, der flyder på gaden, sender nogle signaler til forbipasserende, som de fleste bevidst eller ubevidst vil notere sig. Det første signal er, at på dette sted i boligområdet bliver der ikke grebet ind overfor normbrud eller kriminalitet. Den forbipasserende vil derfor overveje, om der heller ikke vil blive grebet ind, hvis han/hun personligt bliver udsat for en forbrydelse, og det skaber alt andet lige utryghed (Mellgren, 2011: 28). Det andet signal er, at i dette boligområde er fællesskabet af beboere og/eller professionelle aktører som viceværter, boligselskab eller kommunale medarbejdere ikke i stand til at dæmme op for synlige udtryk for normbrud. Den forbipasserende vil på et mere overordnet plan overveje, om

den kollektive handlekraft så er tilstrækkelig stærk til at dæmme op for en utrygheds-skabende udvikling som f.eks. en gruppe unge, der skaber utryghed i boligområdet – en overvejelse, der kan skabe utryghed (Mellgren, 2011: 28).

Rammerne for uformel social kontrol

De fysiske forandringer i forlængelse af en tryghedsvandring indbefatter for det meste øget belysning på bestemte steder i det givne boligområde, beskæring af vildtvoksende buske og træer og/eller andre tiltag, der øger beboernes mulighed for at følge med i hinandens gøren og laden i boligområdets offentlige rum. Den giver den enkelte beboer en øget oplevelse af, at der er øjne på boligområdets gader og stræder, og at nogen vil gribe ind, hvis man udsættes for en forbrydelse.

Hertil kommer, at den enkelte beboer vil have bedre muligheder for på afstand at se og undvige utryghedsskabende personer, ligesom beskæring af buske og træer kan give en oplevelse af, at potentielt kriminelle har færre gemmesteder.

En tryghedsvandring kan på den måde styrke den uformelle sociale kontrol i boligområdets offentlige rum og få den enkelte beboer til i højere grad at færdes ude om aftenen. Det at kunne færdes ude om aftenen gør generelt den enkelte beboer tryg-gere, og det bidrager jævnfør ovenstående til flere øjne på boligområdets fællesarealer (Heber, 2005: 56).

Tryghedsvandring som kriminalprævention

De fysiske forandringer, som en tryghedsvandring afstedkommer, kan, udover at øge den oplevede tryghed, medvirke til at mindske kriminalitet og utryghedsskabende adfærd i det givne boligområde. På den måde er tryghedsvandring at betragte som det, der kaldes *situationel kriminalprævention*.

Situationel kriminalprævention betegner den del af det kriminalitetsforebyggende arbejde, der handler om at ændre rammerne for kriminelle handlinger for derigennem at mindske kriminaliteten.

Situationel kriminalprævention bygger på den såkaldte rutineaktivitetsteori, som blev beskrevet af Cohen og Felson i 1979, og som siden har vundet bred tilslutning. Rutineaktivitetsteorien lyder på, at enhver borgervendt forbrydelse i det offentlige rum (som f.eks. tyveri, røveri eller vold) kræver tilstedeværelsen af tre faktorer: (1) En motiveret og handlingsdygtig gerningsmand, (2) et passende og forsvarsløst offer, og (3) fraværet af det, af Cohen og Felson kalder *kapable vogtere* (det vil sige især andre civilister i det offentlige rum eller med udsyn fra deres lejligheder, men også butikspersonale, politi og/eller andre professionelle aktører på gadeplan, som er i stand til at gribe ind overfor eventuelle kriminelle). Er blot en af disse tre faktorer ikke tilstede, vil den kriminelle handling sandsynligvis ikke finde sted (Cohen & Felson, 1979: 590).

Ud fra dette ræsonnement arbejder man i situationel kriminalprævention med at fremme antallet af og forbedre betingelserne for de kapable vogtere på bestemte steder og tidspunkter, hvor de ellers ikke er til stede. Når man i tryghedsvandring forbedrer belysningen på bestemte steder, beskærer buske og/eller foretager andre fysiske forandringer, er det bl.a. for at gøre det tryggere og mere attraktivt for beboerne at færdes ude i boligområdet (især om aftenen). Det betyder flere kapable vogtere i det offentlige rum, og det vil alt andet lige blive noteret af potentielt kriminelle, der i stigende grad må afstå fra deres forehånder (Cohen & Felson, 1979: 592).

Oprydningens gode spiral

Tryghedsvandring har som nævnt ofte til formål at få fjernet synlige tegn på normbrud i boligområdet som f.eks. hærværk, skrald og graffiti. Dette medfører antageligt færre fremtidige normbrud og mindre egentlig kriminalitet. Det skyldes at graffiti, hærværk og eller skrald på gaden, der ikke prompte fjernes, for potentielle norm- eller lovbrudere bliver til et symbol på, at norm- eller lovbrud på dette sted ikke har konsekvenser. Han/hun vil så betragte den manglende indgriben som frit lejde til yderligere normbrud.

Hertil kommer, at det meste graffiti fungerer som visitkort for den givne graffitimaler, der med sit hær- eller kunstværk søger anerkendelse i graffitimiljøet. Han/hun vil ved udførelsen af graffitien, udover risikoen for at blive opdaget, vurdere hvor synlig graffitien er for forbipasserende samt sandsynligheden for at den hurtigt bliver fjernet. Her sender et boligområde med høj forekomst af graffiti et tydeligt signal til graffitimaleren om, at hans/hendes værk kan få lov at hænge i lang tid og blive set af mange mennesker, hvilket gør det yderligere attraktivt at udfolde sine talenter, og medfører en acceleration af graffiti.

Det enkelte boligområde kan på den måde komme ind i en negativ spiral, hvor den stigende norm- og lovløshed medfører, at beboerne i stigende grad trækker sig tilbage til deres lejligheder og færdes så lidt i boligområdets offentlige arealer som muligt. En adfærdsændring, der medfører yderligere norm- og lovløshed, fordi de færre øjne på gaden giver yderligere spillerum for kriminelle aktiviteter (Wilson & Kelling, 1982).

Ovenstående sammenhæng – også kendt som *Broken Windows Theory* – blev oprindeligt formuleret af Wilson og Kelling i 1982. Teorien blev i 2008 for første gang testet og bekræftet af en gruppe hollandske forskere, der gennemførte en række eksperimenter i udvalgte byrum. Forskerne kunne her vise, at et normbrud som f.eks. ulovlig graffiti ikke blot medførte mere graffiti, men også signifikant øgede frekvensen af andre normbrud som f.eks. smårapserier (Keizer *et al.*, 2008: 1684).

En tryghedsvandring kan være det, der dæmper op for denne negative spiral, og i stedet sætter gang i en positiv spiral i det enkelte boligområde, hvor der tydeligt signaleres til beboere og potentielt kriminelle, at normbrud ikke accepteres.

Sammenhængen mellem kriminalitet og tryghed

En tryghedsvandring, der afstedkommer mindsket kriminalitet i et boligområde, vil alt andet lige også medføre øget tryghed

blandt beboerne. Det at blive udsat for borgervendt kriminalitet er i reglen stærkt utryghedsskabende for den enkelte beboer, hvorfor færre tilfælde af kriminalitet også vil resultere i færre utrygge beboere (Wilson & Kelling, 1982). Man skal blot her huske på, at antallet af tilfælde af borgervendt kriminalitet i de fleste udsatte boligområder er ret begrænset og i høj grad udspringer af andre dynamikker end de fysiske omgivelser (som f.eks. den lokale ungdomskultur), og at oplevet tryghed for beboerne i et boligområde ligeledes udspringer af mange andre forhold end kriminalitet.

Ethvert tilfælde af kriminalitet, som en tryghedsvandring kan bidrage til at undgå, er væsentligt i sig selv, men man skal jævnfør ovenstående ikke forvente, at man derfor kan aflæse virkningen af en tryghedsvandring i en kriminalitetsstatistik (Avlund, 2012).

Tryghedsvandring som lokaldemokratisk form

Når målsætningen for en tryghedsvandring er øget tryghed og mindsket kriminalitet, kan man betragte tryghedsvandringen som et *middel* til at opnå disse mål. Tryghedsvandringer kan imidlertid også betragtes som et demokratifremmende tiltag, hvor borgerinddragelsen så bliver til et *mål i sig selv* og dermed et resultat af tryghedsvandringen.

Tryghedsvandringen kan på den måde bidrage til at øge beboernes medindflydelse på *det bebyggede miljø* i boligområdet. De fysiske forhold, som der fokuseres på i en tryghedsvandring, har selvsagt stor betydning for beboernes dagligliv, men den enkelte beboer har sjældent direkte indflydelse på beslutninger om vedligeholdelse, fysiske forandringer osv. Her kan tryghedsvandringen skabe en ramme for en ligeværdig diskussion mellem planlæggere og brugere af det byggede miljø, der kan gøre beslutninger om forandringer af det fysiske miljø i boligområdet mere demokratisk legitime (Andersson-Ek, 2009: 34).

Tryghedsvandring har som borgerinddragelse nogle fordele, som ofte vil adskille dem fra mere konventionel borgerinddragelse:

- Et relativt snævert defineret emneområde, som gør det muligt at holde diskussionen på sporet og udarbejde afgrænsede løsningsforslag.
- Nogle rimeligt konkrete emner, som mange beboere kender og vil være berørt af i deres dagligliv, hvilket gør det lettere at tiltrække folk.
- At de forhold, der diskuteres, er synlige i beboernes dagligdag. Det skaber en god lokaldemokratisk kontrolmekanisme ved, at beboerne efterfølgende kan holde ansvarlige op på at gennemføre de fysiske forandringer, der blev besluttet på tryghedsvandringen.
- Potentialet for at forskubbe en diskussion om beboernes forhold til hinanden (som f.eks. at nogle unge opfører sig utryghedsskabende) over til at handle om fysiske løsninger. Det at mennesker mødes og diskuterer deres forskellige opfattelser af nogle konkrete ting vil ofte være langt mere produktivt og tilfredsstillende for deltagerne end at diskutere deres forhold til hinanden (Lykkeberg, 2012: 302)

Tryghedsvandring har således et iøjnefaldende lokaldemokratisk potentiale ved at øge borgerinddragelsen omkring det bebyggede miljø, men da det sjældent er det primære formål med vandringerne, er det ikke et spor, vi vil forfølge yderligere i denne rapport.

Liv og aktivitet i boligområdet er afgørende for beboernes oplevelse af tryghed. Øverst: Gellerupparken, i midten Avedøre Stationsby og nederst: Søstjernevej m.fl. i Sønderborg. Foto øverst: Finn Frandsen Polfoto, foto i midten: CFBU og foto nederst: ukendt.

Planlægningen

Planlægningen af en tryghedsvandring kræver tid og ressourcer, hvis der skal opnås et tilfredsstillende resultat. Det er afgørende at involvere mange typer beboere, og at de professionelle aktører inden vandringen er enige om at tage de udpegede problemer til efterretning.

I dette kapitel stilles der skarpt på organiseringen og planlægningen af tryghedsvandringerne. Vi undersøger baggrunden for at afholde tryghedsvandringerne og de forskellige aktørers motiver for at deltage heri. Derpå undersøger vi, hvordan planlægningen finder sted, og hvem der inviteres til at deltage i vandringerne.

Hvorfor gennemføre en tryghedsvandring?

Som vi konstaterede indledningsvist er den grundlæggende idé med tryghedsvandringer at få adresseret de utryghedsproblemer, der opleves i et boligområde. Derfor anbefales det også generelt, at man forud for vandringen har undersøgt utrygheden i området samt skabt sig et billede af områdets generelle udfordringer, muligheder, ressourcer mv. Her kan man bl.a. inddrage kriminalitetsstatik og anden statistik om området, der kan give et billede af, om der er behov for en tryghedsvandring (Göteborgs Stad, 2010a; Avlund, 2012 og Sønderby, 2012).

Der er dog ingen af de tryghedsvandringer, vi har undersøgt, der er foranlediget af en situationsanalyse eller problemafdækning af, hvor udbredt utrygheden er i boligområdet. Viden om utryghed og kriminalitet i området er således ikke nødvendigvis en forudsætning for at foretage en tryghedsvandring. I de fleste tilfælde bunder beslutningen om at gennemføre en tryghedsvandring i højere grad i et ønske om at afprøve metoden samt at arbejde med den fysiske planlægning i bestemte boligområder.

Selvom der således ikke ligger en dybere problemafdækning bag beslutningen om at gennemføre tryghedsvandringer, kan der sagtens være gode grunde og anledninger til at igangsætte en tryghedsvandring og få involveret kommune, politi, boligselskab og beboere i en fælles dialog omkring tryghed i udsatte boligområder. Fx kan et problem omkring skrald, der flyder, og en generel misvedligholdelse i boligområdet være en ganske udmærket anledning. I sådanne

tilfælde kan det betale sig at igangsætte arbejdet med at planlægge en tryghedsvandring, og selvom udgangspunktet er problemer med skrald og manglende vedligehold, kan dette godt danne afsæt for også at inddrage andre problemer som f.eks. belysning og beskæring af buske og planter med videre.

Kan tryghedsvandringer mindske kriminalitet og utryghedsskabende adfærd?

Spørgsmålet er vigtigt at stille, ikke mindst fordi vi kan se, at kriminalitet og utryghedsskabende adfærd er et dominerende tema i dialogen mellem deltagerne under en tryghedsvandring.

Selv om kriminalitet og utryghedsskabende adfærd tages op som tema i dialogen blandt deltagerne under en tryghedsvandring, er det efter vores mening ikke meningsfuldt at betragte tryghedsvandringer som den primære løsning på sådanne problemer. Her er det vores vurdering, at problemstillinger i forhold til utryghedsskabende adfærd og kriminalitet i et udsat boligområde i højere grad skal løses inden for rammerne af kriminalpræventive og lokalt forankrede samarbejder mellem politi, kommune og civilsamfund i boligområdet.

CFBU's undersøgelser Beredskabet i Gellerup (Christensen *et al.*, 2011) og Problemorienteret politiarbejde (Christensen *et al.*, 2012) viser, at disse typer af lokalt forankrede samarbejder er mere relevante fora i forhold til at løse problemer med kriminalitet og utryghedsskabende adfærd. I disse kriminalpræventive samarbejder arbejdes der primært med indsatser og handleplaner i forhold til *målgruppen af potentielt kriminelle unge* og i mindre grad med at ændre på de fysiske rammer for de kriminelle eller utryghedsskabende hændelser. Tryghedsvandringer kan bidrage til at gøre det sværere for denne målgruppe at foretage kriminelle handlinger i det enkelte boligområde, men kan ikke alene skabe en holdbar løsning på problemerne.

Mange interesser

Efter denne drøftelse og vurdering af muligheder og begrænsninger i tryghedsvandringen som aktivitet og koncept bevæger vi os nu i det følgende over diskussionen af den egentlig planlægning og organisering af vandringerne. I det følgende ser vi nærmere på, hvorfor man vælger at afholde eller deltage i en tryghedsvandring. Vi skelner mellem fire centrale aktører, nemlig beboerne, kommunen, politiet og boligselskabet. De fire aktørers overordnede perspektiver på tryghedsvandringerne er kort beskrevet i Figur 5.1.

Beboerne

De beboere, der deltager i tryghedsvandringerne, er typisk beboerdemokrater. Set fra deres perspektiv er den primære motivation for at deltage, at man her har mulighed for at komme i en struktureret dialog med politi, boligselskab og kommune omkring utryghed og nabolagsproblemer i deres nærmiljø.

Derudover handler tryghedsvandringen for beboerne om at øge egen og andres bevidsthed omkring boligområdet. Som beboer har man her en god mulighed for at komme med idéforslag og inputs til tryghedsfremmende tiltag uden nødvendigvis at tænke på økonomi og øvrige begrænsninger.

Tryghedsvandringerne har givet os som deltagere en øget bevidsthed om vores boligområde. Det er vigtigt at have beboerdemokrater med i tryghedsvandring. Vores rolle er at være de kritiske forbrugere under vandringen. Vi bidrager tillige med de mere følelsesmæssige og irrationelle inputs om, hvordan vi har det med at bo i vores boligområde, hvor ejendomsfunktionærernes primære tilgang er bygningernes og områdernes vedligeholdsmæssige stand indenfor de i budgettet fastlagte økonomiske rammer.

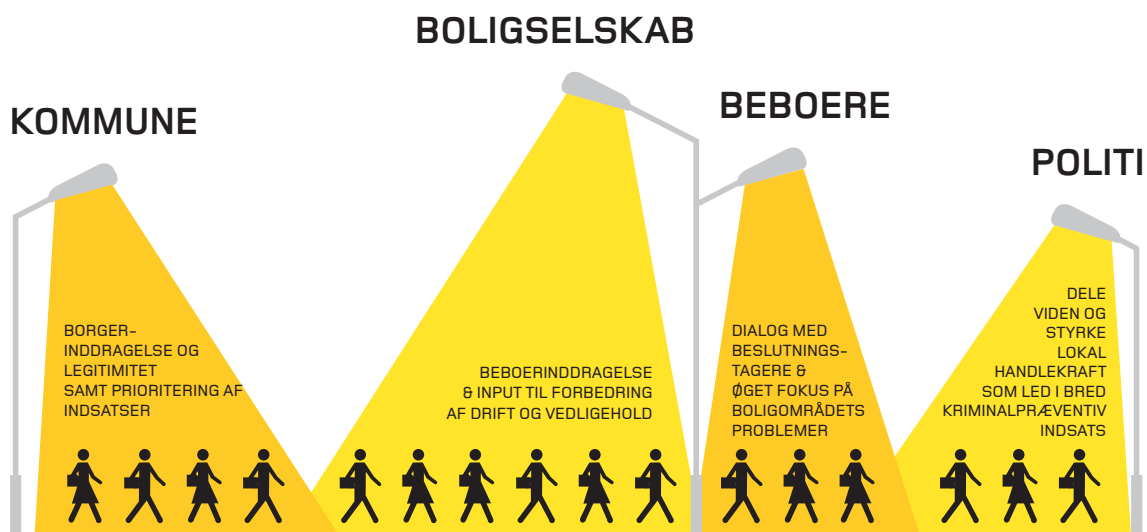
Per Mazanti
Afdelingsbestyrelsesformand
Kvaglund, Esbjerg

Som beboerdemokrat føler man ofte også en særlig forpligtelse til at formidle forskellige beboeres utryghed.

Jeg er formand for afdelingsbestyrelsen og føler også, at jeg kan være en af dem, der kan hjælpe andre med at komme frem med nogle ting, de ellers ikke kan komme frem med. F.eks. ældre damer, der føler sig utrygge, men har svært ved at blive hørt. Jeg har faktisk gået rundt og spurgt alle om de følte sig utrygge. De fleste siger, at de ikke føler sig utrygge, men når man så går dem på klingen, så kan de alligevel nævne nogle steder, hvor det ikke er rart at bevæge sig rundt, når det er mørkt.

Torben Lykke Sørensen
Afdelingsbestyrelsesformand
Rymarksvænge i Ryparken, København

Figur 5.1. Tryghedsvandringernes fire hovedaktørers overordnede perspektiver på vandringerne.

Kommunen

Fra kommunens perspektiv ses tryghedsvandringer som en nærdemokratisk eller borgernær aktivitet, hvor kommunen med sin deltagelse kan signalere en åbenhed og en interesse overfor borgerne. En åbenlys fordel set fra et kommunalt perspektiv er, at tryghedsvandringen netop er placeret ude hos beboere og konkret tager udgangspunkt i deres nærmiljø og dermed i de udearealer, som beboerne dagligt færdes i.

Dermed kan tryghedsvandringen set fra kommunalt side betragtes som et slags struktureret borgermøde, hvor kommunen er repræsenteret ude i lokalområdet hos beboeren, og kan være lyttende og åben for beboernes input og forslag til eventuelle tryghedsfremmende initiativer fra kommunalt side.

Samtidig giver tryghedsvandringen kommunen mulighed for at målrette sine indsats i boligområdet, så de bedst muligt adresserer borgernes ønsker og behov. Flere informanter fremhæver i den sammenhæng, at det er vigtigt, at man fra kommunalt side skal være forberedt på, at der skal være afsat midler til eventuelle tryghedsfremmende tiltag på de udearealer og fysiske rum, som hører under det kommunale driftsansvar.

» Det er vigtigt, at tryghedsvandring som et projekt får en politisk og administrativ prioritering opad i systemet. Hvis man som kommune deltager i en tryghedsvandring skal man være indstillet på at det forpligter, og det kan betyde, at der skal følge økonomiske midler med.

Steen Gelsing
Landskabsarkitekt
Teknik- og miljøforvaltningen, Esbjerg Kommune

Politi

For politiet er sigtet med at afholde eller deltage i tryghedsvandringer kriminalpræventivt. Politiet har bl.a. et ønske om at formidle viden til lokalsamfundet om, hvad der typisk er med til at skabe utryghed. På den måde ønsker politiet at gøre beboerne i stand til selv at være aktive i forhold til tryghedsfremmende tiltag. I forhold til dette konstateres, at:

» Politiet har en viden om, hvad der er med til at skabe utryghed. Det kan f.eks. være graffiti, skrald der flyder og knuste ruder. Alt det som *broken windows-teorien* handler om. Afdelingsbestyrelse og beboere har til gengæld den nærlokale viden om, hvor i boligområdet de føler utryghed. Dette er vigtig viden, når man starter på tryghedsvandringen, og får fastlagt ruten, som man skal gå.

Poul Larsen
Vicepolitikommisær
Den præventive sektion, Esbjerg Politi

Boligselskabet

Fra boligselskabets side er det oplagt at deltage i en tryghedsvandring, fordi tryghedsvandring kan ses som en mulighed for at gå i dialog med beboerne omkring eksempelvis kommende større fysiske tiltag i boligområdet, og hvor det naturligvis er væsentligt, at afdelingsbestyrelse og boligselskab er i dialog om processen omkring eksempelvis et større kriminalpræventivt renoveringsprojekt i boligområdet.

På den måde er det at indgå i en direkte dialog med beboerne lokalt i deres boligområde en vigtig bevæggrund for at deltage i tryghedsvandringer. Dermed er der en klar parallel til kommunens bevæggrunde for at deltage.

Derudover har boligselskabet naturligvis en interesse i at deltage, idet ruten for en tryghedsvandring primært foregår på de udearealer og de bygninger, som hører ind under boligselskabets driftsansvar. Vi kan således ud fra flere af de modtagne protokoller konstatere, at boligselskabet ofte står anført som den ansvarlige, når det kommer til at følge op med resultater. I den forbindelse er det vigtigt at nævne den rolle, som driftsfolk (f.eks. en varmemester eller ejendomsfunktionær) indtager under vandringen. Driftspersonalet har deres daglig gang i boligområdet og har en opdateret viden omkring, hvilke steder i boligområdet, der virker utryghedsskabende, og er samtidig dagligt i dialog med beboere i området.

Planlægningsfasen

I dette afsnit ser vi nærmere på planlægningsfasen og dens betydning for gennemførelsen af tryghedsvandringen og de resultater, der kan opnås.

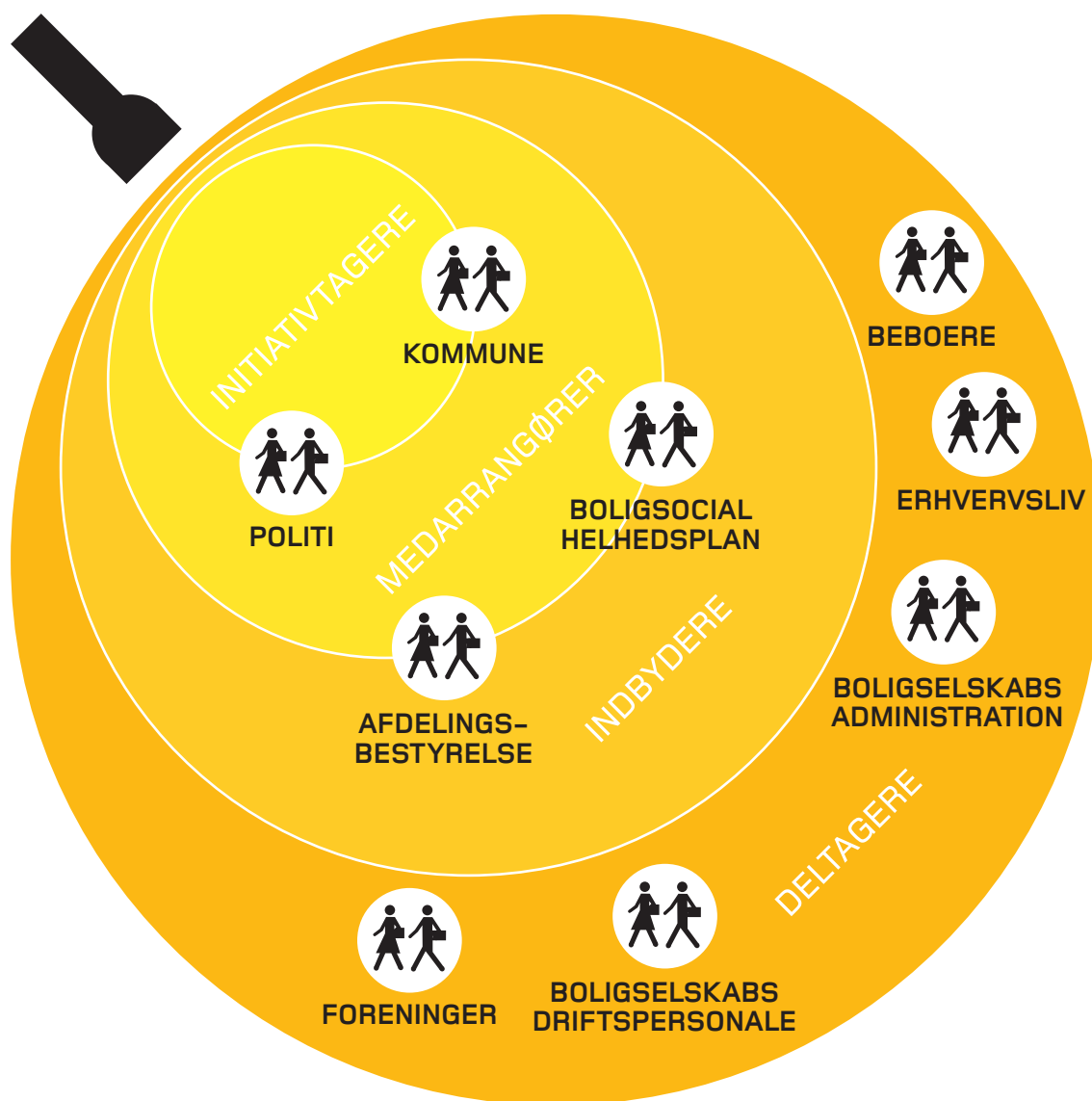
Hvem står for planlægningen?

Alle kan i princippet arrangere en tryghedsvandring. Det anbefales dog, at den, der leder selve tryghedsvandringen, har erfaring med at facilitere inddragelsesprocesser. Det er facilitators opgave at sørge for, at samtalen er åben, og at alle bliver hørt. Det er også facilitators opgave, at sørge for at dialogen bliver konstruktiv, og at løsninger

løftes frem (Göteborgs Stad, 2010b og DKR, 2010).

Det varierer fra område til område, hvem der har fungeret som arrangør, men typisk har tryghedsvandringerne været forankret hos de professionelle aktører, enten hos politiet, kommunen eller boligselskabets boligsociale indsats. F.eks. har Syd- og Sønderjyllands Politikreds været meget aktive i planlægningen af tryghedsvandring indenfor deres geografiske område, mens Københavns Kommunes Center for Bydesign har taget en aktiv rolle i planlægning og gennemførelse af tryghedsvandring i hovedstaden.

Figur 5.2. Rollefordelingen i tryghedsvandringerne.

Der er ofte flere aktører involveret i planlægningen, således at planlægningen f.eks. kan være forankret hos kommunen, mens boligselskabets boligsociale helhedsplan kan indgå som samarbejdspartner i planlægningen. I København ser man også, at den særlige københavnske konstruktion, lokaludvalgene, hvor foreninger og lokalpolitikere er repræsenteret, kan indgå i planlægningen af vandringen.

Afdelingsbestyrelserne i områdets almene boligafdelinger indgår ofte i planlægningen som et bindeled til beboerne. Det betyder, at selvom de ikke nødvendigvis er dybt involveret i planlægningen, så har de en aktiv rolle i forhold til at invitere beboere fra området til vandringen.

En oversigt over tryghedsvandringernes mange aktører og de roller, de typisk indtager, er vist i Figur 5.2.

Inddragelse af beslutningstagere i planlægningen

En kerneopgave i den planlægningsmæssige del af tryghedsvandring er at få sammensat en gruppe af deltagere, der har handlekraft og myndighed til at følge op og være vedholdende i forhold til løsninger på problemer, som bliver identificeret under tryghedsvandringen.

» Det er afgørende, at organiseringen og sammensætningen af deltagere omkring tryghedsvandring involverer fagfolk, herunder særligt driftspersonale fra både kommune og den almene boligsektor. Der skal være folk med i tryghedsvandring, som har myndighed og mulighed for at føre handlinger ud i livet. I forbindelse med tryghedsvandringen i Tingbjerg for to år siden har vi gode erfaringer med organiseringen af et operationelt team, hvor der bliver fulgt op på de punkter til forbedringer, der er blevet identificeret under tryghedsvandringen.

Søren Hvas
Fuldmægtig
Center for Bydesign, Københavns Kommune

Det er uden tvivl afgørende, at arrangøren har afsat tid og ressourcer til at inddrage de vigtigste beslutningstagere i planlæg-

ningsfasen. Beslutningstagernes aktive medvirken er ikke alene med til at bane vejen for det efterfølgende implementeringsarbejde. Den kan også medvirke til at højne kvaliteten af selve vandringen. Omvendt kan en mangelfuld inddragelse få beslutningstagere til at føle sig overhørt og mindske deres lyst til at bidrage. En repræsentant for et boligselskab, der deltog i en tryghedsvandring, havde følgende oplevelse omkring en for kort planlægnings- og rekrutteringsfase:

» En uge inden vandringen blev vi ringet op om, at der skulle foregå en tryghedsvandring, og det ville være godt, hvis vi kunne deltage. Og kunne jeg formidle kontakt til ejendomskontoret med videre og kvalificere ruten? Det var kort varsel. Jeg ville hellere have været med som medplanlægger. Vi har en meget engageret driftsleder derude, og mit indtryk er, at man bliver mere engageret, hvis man selv er med til at planlægge.

Inddragelse af beboerne i planlægningen

For bedst muligt at kunne adressere de tryghedsproblemer, boligområdets brugere oplever, bør planlægningen af vandringen så vidt muligt inddrage beboernes viden og herunder beboernes opfattelse af trygge og utrygge steder. Som et led i ruteplanlægningen kan det også være relevant at undersøge beboernes bevægelsesmønstre i området. En sådan tidlig inddragelse kan f.eks. ske ved et indledende møde forud for vandringen eller ved at foretage interview med beboerne (Göteborgs Stad, 2010b og Sønderby, 2012).

I de tryghedsvandring, CFBU har undersøgt, sker involveringen af områdets brugere i planlægningsfasen primært – hvis overhovedet – gennem afdelingsbestyrelserne. Det betyder, at almindelige beboere ikke bliver inddraget i forhold til ruteplanlægning, forventningsafstemning med videre. Dette kan potentielt være problematisk, i det omfang afdelingsbestyrelserne ikke taler på vegne af de mange forskellige typer af brugere af området, herunder særligt de mest utrygge grupper.

Fastlæggelse af ruten

Ruteplanlægningen er et eksempel på, hvordan tidlig inddragelse af områdets brugere kunne øge tryghedsvandringens værdi. I de tryghedsvandringer, vi har undersøgt, har arrangøren planlagt ruten i fællesskab med de professionelle interessenter og eventuelt beboerdemokrater. Ruteplanlægningen foregår typisk ved, at man finder frem til fem til seks steder i boligområdet, hvor arrangøren vurderer, at der er problemer med utryghed, og så lægges ruten, så den inkluderer disse. Disse steder kommer til at udgøre omdrejningspunkterne for vandringen, hvor det set fra beboernes og brugernes synspunkt måske var nogle andre steder, man skulle have besøgt.

Set fra arrangørens synspunkt er en tidlig inddragelse af beboerne dog relativt ressourcekrævende. Samtidig vil det ofte være lettere at lede vandringen hen til nogle steder, hvor man på forhånd har et vist billede af, hvem de ansvarlige for udbedring er, og måske allerede har taget nogle beslutninger om forbedringer eller sat et samarbejde i gang. En sådan fremgangsmåde kan dog let give deltagerne det indtryk, at proble-

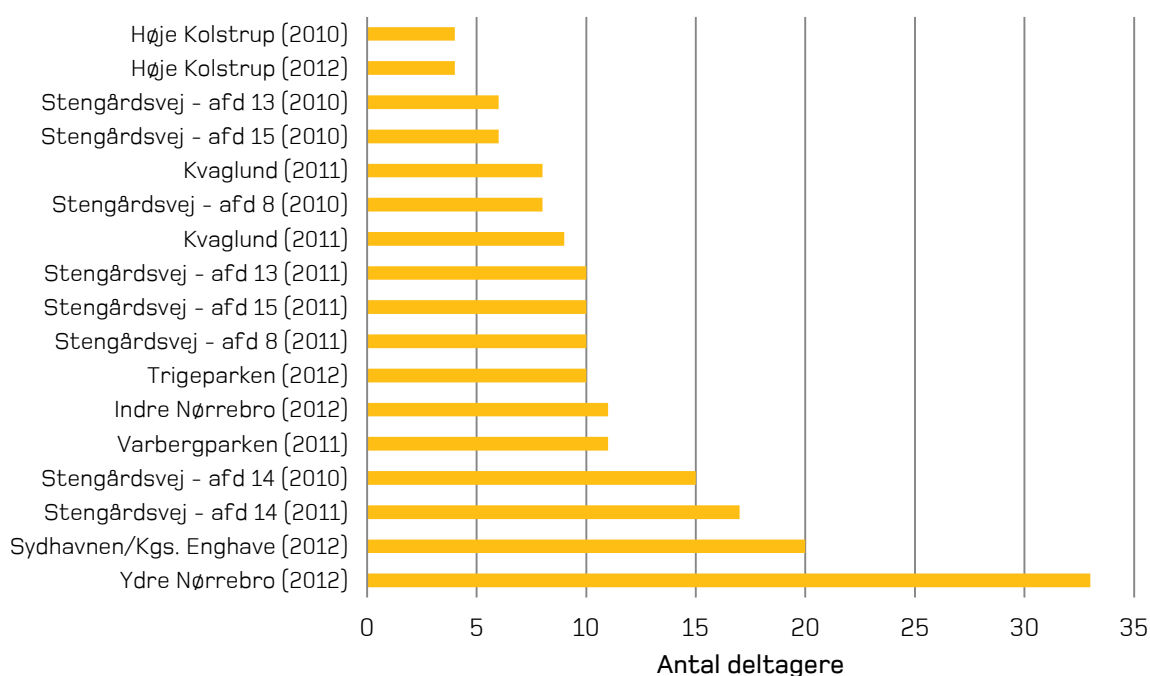
merne og løsningerne allerede er fastlagt på forhånd. Igen består udfordringen i at bevare en åbenhed for deltagernes billede af, hvad der er utryghedsskabende eller ikke er utryghedsskabende, og forsøge at bringe dette input ind i beslutningsprocessen.

Hvem deltager?

Når det kommer til selve gennemførelsen af selve vandringen, er det afgørende, at personer, der bor og færdes i området, er repræsenteret på vandringen. Vejledninger i gennemførelse af tryghedsvandringer peger på, at en repræsentation af forskellige aldre, køn og etniske grupper er vigtig, fordi grupperne færdes i området på forskellig måde, og har forskellige opfattelser af tryghed og utryghed i området. Generelt anbefales det, at der maksimalt er 20 deltagere på en vandring for at sikre mulighed for dialog undervejs. (Andersson-Ek, 2009 og Göteborgs Stad, 2010b)

I de 17 vandringer, hvor vi har haft adgang til deltagerlister, er der i gennemsnit 11 deltagere. Spredningen er dog ganske stor – fra den mindste vandring med blot fire repræsentanter for boligselskab, kommune og

Figur 5.3. Deltagerantal ved 17 undersøgte tryghedsvandringer foretaget i perioden 2010-2012.

Kilde: Deltagerlister fra 17 tryghedsvandringer.

politi til den største vandring med mere end 30 deltagere. Det afspejler den store forskel der er mellem et mindre og afgrænset boligområde som Høje Kolstrup og et større byområde i en stor kommune med mange forvaltninger som København.

Langt de fleste vandring har dog et sted mellem syv og 15-16 deltagere, hvilket vurderes at være fornuftigt. Et sådant deltagertal gør det muligt at få repræsenteret de forskellige væsentlige perspektiver, samtidig med at deltagerkredsen er overskuelig, og en frugtbar dialog er mulig.

Ved langt de fleste vandring er det en relativt bred kreds af aktører, der deltager. Ud af de syv aktørtyper, der er vist i Figur 5.4 nedenfor, er i gennemsnit fem forskellige aktører repræsenteret på hver vandring.

Især de centrale beslutningstagere og professionelle – kommune, boligselskab og politi – er faste deltagere i vandringerne. Fra boligselskabet kan det både være centralt placerede administrative medarbejdere og lokale driftsfolk, der typisk har et godt kendskab til området og beboerne, og som også er dem, der skal udføre en del af de opgaver, som identificeres under tryghedsvandringen.

Derudover er beboerne repræsenteret ved et eller flere medlemmer af den lokale afdelingsbestyrelse i det boligområde, hvor vandringen finder sted. En væsentlig konstatering er, at beboere, som ikke sidder i afdelingsbestyrelsen, kun deltager i en tredjedel af vandringerne. Lokale foreninger og erhvervsdrivende samt boligsociale medarbejdere er ligeledes sjældent involveret – de deltager kun i ca. halvdelen af vandringerne.

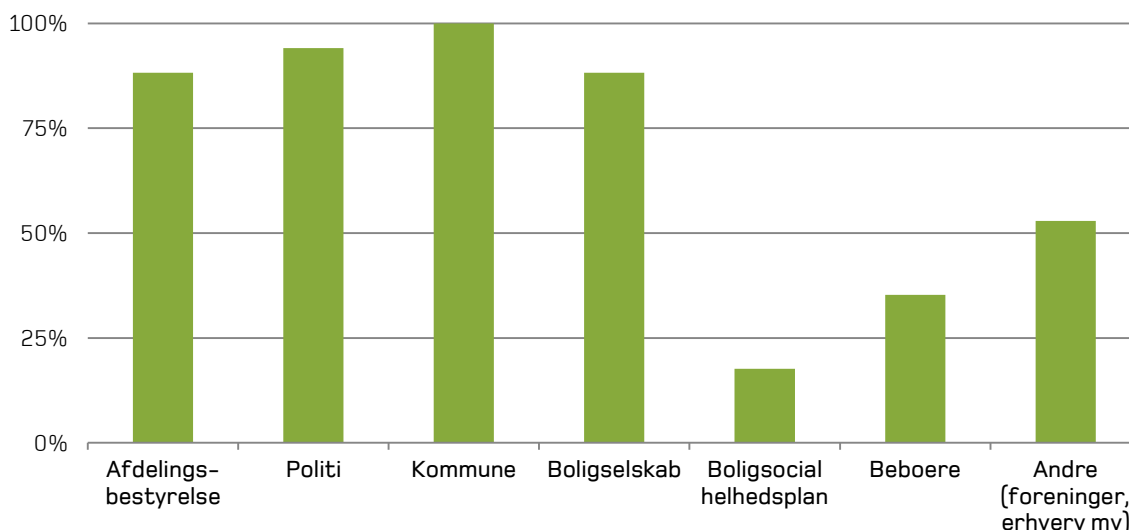
Resultatet tyder på, at der er nogle barrierer i forhold til involvering af beboere, foreninger, erhvervsdrivende og andre brugere af området. Det kan skyldes, at det i nogle områder er vanskeligt at engagere beboere og andre brugere i at deltage i aktiviteten. Men det kan også tyde på, at der opstår blinde vinkler i samarbejdet mellem beslutningstagere i området, hvor tryghedsvandringen bliver et afsæt for kommunikationen mellem beslutningstagere uden en bredere involvering af områdets øvrige brugere.

En anden barriere kan være, at inddragelsen af afdelingsbestyrelserne i de almene boligområder – både af afdelingsbestyrelserne selv og af arrangøren – opfattes som tilstrækkelig beboerinddragelse. Det kan betyde, at der ikke gøres en særlig indsats for at involvere beboere udenfor det etablerede beboerdemokrati.

Det er afgørende at have mange forskellige typer beboere repræsenteret på tryghedsvandringen (her Sydhavnen).
Fotos: Ole Clemmensen.

Figur 5.4. Hvor ofte er de forskellige aktører repræsenteret ved de undersøgte tryghedsvandringer?

Figuren viser, hvor stor en andel af de undersøgte tryghedsvandringer, der har haft deltagelse af hver af de nævnte aktører. Kilde: Deltagerlister fra 17 tryghedsvandringer med i alt 192 deltagere.

» Vi har kontakten til bestyrelsen – det er dem, der har bedt os om at komme. Så snakker vi med dem i telefonen i forvejen. Vi beder dem invitere nogle forskellige beboergrupper, som ikke er med i bestyrelsen – f.eks. en enlig mor, en indvandrerdreng eller lignende, men det er som regel kun bestyrelsen, der dukker op. Vi må så prøve at forestille os de andre beboeres behov, ud fra den ekspertise vi har. Ejendomsbestyrelsen har også altid fingeren på pulsen og kan fortælle, hvad der rører sig i afdelingen.

Marianne Alsing
Konsulent med ansvar for tryghedseftersyn
DAB

Beboerdemokraterne er i foreningsmæssig sammenhæng repræsentanter for beboerne. Men når det kommer til at undersøge, hvordan områdets brugere færdes i området og hvad de opfatter som trygt og utrygt, er afdelingsbestyrelsen ikke nødvendigvis nogen god repræsentant. Beboerdemokraterne er oftest nogle af de mest ressourcerstærke i området, og der er en underrepræsentation af bl.a. kvinder og etniske minoriteter. Disse grupper er ofte dem, der oplever størst problemer med utryghed i boligområdet (Andersson-Ek, 2009).

» Jamen, jeg er jo direktør for boligselskabet, så selvfølgelig ved jeg alt om, hvor trygge beboerne er. Nej, spørg til side, det ved jeg, når det kommer til stykket, ikke ret meget om. Jeg er jo selv en rimeligt stor fyr og ville aldrig være bange for nogen her i området, men det er jo noget helt andet, hvis man er en lille dame med lyst hår, kunne jeg forestille mig. Og det er derfor, man skal have mange typer med i det her tryghedsarbejde.

Allan Søstrøm
Direktør
Østjysk Bolig

Også lokale erhvervsdrivende og foreninger kan bidrage med ny viden og nye vinkler i dialogen omkring tryghed i boligområdet. I halvdelen af vandringerne er det ikke lykkedes at inddrage disse aktører. Det kan bl.a. skyldes, at mange af områderne er monofunktionelle med relativt få butikker og foreninger. Men det kan også skyldes en begrænset opmærksomhed omkring disse aktører fra arrangørernes side.

Sådan involveres aktørerne – eksempler fra Skanderborg

En velgennemført tryghedsvandring kræver en grundig og velforberedt arrangør. Et godt eksempel på en velkoordineret organisering af tryghedsvandringer finder vi i Skanderborg Kommune.

I Skanderborg består planlægningen af de kommende tryghedsvandringer i tre trin:

1. Hotspotchef foretager to mini-vandringer i byens udsatte boligområde Højvangen. Den ene af de to mini-vandringer er for den kriminalpræventive afdeling. Den anden vandring er for en arkitekt fra Skanderborg Kommunes Plan- og Erhvervsforvaltning. Begge vandringer har til formål at vurdere relevansen af lave tryghedsvandring i området.
2. Hotspotchef afholder to møder med forretningsførere fra to boligselskaber (Skanderborg Andelsboligforening og Midtjysk Boligselskab) med det formål at få boligselskaberne til at deltage i tryghedsvandringerne og give håndslag på, at boligselskaberne er villige til at afsætte midler til at følge op på med tiltag og løsninger, der hører ind under deres driftsansvar.
3. Hotspotchef afholder møde med arkitekt fra Plan- og Erhvervsforvaltningen i Skanderborg Kommune. Målet med mødet er at få kommunen til at tage del i tryghedsvandringen. Det afklares, at kommunen har ansvar for at være med til at fastlægge rute og for billeddokumentation af de identificerede utryghedsskabende problemer undervejs i vandringen. På mødet besluttet det, at kommune vil prioritere indsatser, som vil blive anbefalet i forbindelse med tryghedsvandringen. Ved samme møde nedsættes der en arbejdsgruppe, der består af en arkitekt fra Plan- og Erhvervsforvaltningen, en repræsentant fra den lokale politiafdeling, og hotspotchefen.

Ovenstående beskrivelse af planlægningsforløbet illustrerer, hvilke væsentlige brikker der skal falde på plads, før en tryghedsvandring kan gennemføres. Derudover viser de enkelte trin i planlægningsfasen, at hvis en tryghedsvandring skal skabe ejerskab og opnå prioritet hos nøgleaktører, så er det en vigtig forudsætning at en række aftaler er indgået – først og fremmest mellem kommune og boligselskab.

I København har man været særligt gode til at inddrage foreninger og erhvervsliv. Det skyldes formentlig, at vandringerne i København har foregået i større byområder med en større forekomst af lokal erhvervs- og foreningsliv, ligesom man i København med lokaludvalgene har skabt en lokalpolitisk platform for foreningerne, som ofte inddrages i tryghedsvandringerne.

De boligsociale medarbejdere er den gruppe af aktører, der oftest bliver overset i forbindelse med tryghedsvandringerne. Dette til trods for at de fleste af de undersøgte områder faktisk har en boligsocial helhedsplan. Der er et oplagt potentiale i højere grad at inddrage de boligsociale medarbejdere, idet de ofte har et godt netværk blandt udsatte beboere. Derudover har de boligsociale medarbejdere ofte et godt kendskab til utryghedsskabende adfærd i området.

Selve vandringen

Tryghedsvandringen afvikles indenfor et kort tidsrum, og en række problemer skal besigtiges, diskuteres og registreres. Det kræver en struktureret diskussion, som både skal være åben for forskelligartede indlæg og holde fokus på tryghedsrelaterede emner.

En vellykket tryghedsvandring beror, som beskrevet, på en grundig og tidskrævende forberedelsesfase, der ofte iværksættes allerede et halvt år inden selve vandringen. Dette langstrakte planlægningsforløb leder så frem til en vandring i boligområdet, der sjældent tager mere end halvanden time. Inden for dette korte tidsrum skal de mange forberedelser munde ud i konkrete udpegninger af utryghedsskabende forhold, og der vil for det meste ikke være mulighed for at gentage vandringen, hvis noget mislykkes. Det stiller nogle svært forenelige krav til arrangøren om både at holde fokus og relativt stram styring på vandringen og samtidig bevare en åbenhed for uforudsete inputs fra deltagernes side.

I dette kapitel analyseres de problemer og potentialer, der opstår under selve tryghedsvandringen, set både fra et arrangør- og deltagerperspektiv.

Generelle betragtninger

Tryghedsvandringen starter typisk med en kort samling, hvor alle deltagere mødes, og hvor arrangøren kort forklarer, hvad der skal ske. Derefter følger en vandring på en til to timer. Afslutningsvis sammenfattes indtryk og oplevelser ved et kort møde, og

der udarbejdes en protokol eller et referat af de punkter, der blev diskuteret under vandringen.

Efter vandringen afholdes eventuelt et opfølgingsmøde, hvor de ting, der blev observeret under vandringen, diskuteres, og hvor de ansvarlige aktører redegør for, hvilke løsninger de kan bidrage med på kortere og længere sigt (Göteborgs Stad, 2010b).

Det gennemgående indtryk er, at de temaer, der behandles undervejs på selve tryghedsvandringen, er rimeligt ensartede, hvilket skyldes, at arrangørerne af vandringen i planlægningen tager udgangspunkt i de samme beskrevne metoder. Nedenstående tjekliste fra göteborgske tryghedsvandring og Det Kriminalpræventive Råd følges således i det store og hele i de fleste vandring.

Det, der imidlertid varierer meget mellem vandringen, er hvor meget vægt, der lægges på det enkelte tema. Det kan dels skyldes, at det er forskellige elementer i det enkelte boligområde, der er problemer med, men også at den måde selve vandringen gennemføres på, let kommer til at prioritere nogle emner og elementer på bekostning af andre.

Tjeklister til tryghedsvandring

Elementer i området

- Det samlede indtryk af området
- Områdets infrastruktur
- Rammerne for den kollektive trafik
- Torve og pladser
- Parkeringspladser
- Gangtunneller
- Porte og indvendige gårde
- Skoler og institutioner
- Legepladser
- Erhvervsområder

Fokuspunkter

- Æstetik
- Belysning
- Beplantning og oversigtbarhed
- Ren- og vedligehold
- Hærværk og graffiti
- Sikring (låse, døre med videre)
- Skiltning
- Belægning
- Trafik
- Opholds- og mødesteder
- Færdsel i området

Kilder:

Göteborgs Stad: *Tryggare och Mänskligare Göteborg (2010): "Trygghetvandring - en vägledning"*.
Det Kriminalpræventive Råd (2010): *"Tryghedsvandring - vejledning til tryggere boligområder"*.

Hvordan skal vandringen foregå?

Der deltager som tidligere nævnt i gennemsnit 11 personer i den enkelte tryghedsvandring. Dette medfører et krav om, at arrangøren sikrer en ret stram styring af gruppediskussionerne undervejs.

Først og fremmest skal det være klart for alle deltagere, hvad formålet med tryghedsvandringen er, hvem deltagerne er, og hvordan alle bedst kan bidrage til at godt resultat. Det er derfor en god idé med en indledende præsentation af formål og deltagere og ikke mindst at gøre klart, hvad der skal diskuteres på tryghedsvandringen, så de indholdsmæssige rammer er sat. En deltager i tryghedsvandringen i Ryparken forklarer følgende:

]] Det var ok, men måske kunne man have været bedre forberedt på, hvad vi skulle. Hvad skal vi snakke om? Det blev lidt hyggevandring til sidst. Vi skulle jo snakke om belysning, og hvordan det var rart at færdes. Men der var nogen, der begyndte at snakke om, at bussen ikke kom til tiden og så videre. Det var lidt sådan: Jamen, det er altså ikke dét, vi skal snakke om her. Jeg tror det var uklart for folk, hvad vi egentlig skulle snakke om.

Når vandringen så går i gang, og man når første punkt på ruten, skal arrangøren sætte rammerne for gruppediskussionen på det givne sted. Bliver gruppediskussionen for løs, vil nogle deltagere have en tendens til at trække den ind på et sidespor i forhold til tryghed, mens andre deltagere mister interessen og går videre. Bliver diskussionen derimod for stramt styret, vil den mest have karakter af en holdningstilkendegivelse fra den enkelte deltager, der blot noteres ned, uden at der skabes rum for diskussion af forskellige opfattelser.

Målet bør være at finde en middevej, hvor der på det enkelte sted skabes rum og ørenlyd, så alle deltagere får mulighed for at komme med kommentarer og ikke mindst høre hinandens kommentarer og forholde sig til disse. Det kræver at gruppen slår en ring omkring lederen af vandringen, der så kan give ordet på skift til dem, der melder sig, og notere ned undervejs. Kan man på

grund af regn og blæst ikke gennemføre dette, kan kommentarerne alternativt noteres ned og diskuteres på den efterfølgende opsamling.

Opsamlingen efter vandringen

De fleste tryghedsvandringer afsluttes med et opsamlende møde, hvor de notater, arrangøren har gjort undervejs på ruten, bliver læst op og diskuteret. Det giver deltagerne mulighed for at komme med supplerende bemærkninger og forslag til, hvordan de identificerede problemer kan løses. Derudover giver det mulighed for at fordele ansvaret for at arbejde videre med løsningerne, samt for at de ansvarlige kan redegøre for, hvordan de forestiller sig, at problemerne kan løses, og hvordan det videre arbejde skal foregå.

Den gennemgående dokumentation

Skal der efter selve vandringen arbejdes med de forskellige inputs, er det afgørende, at de vigtigste forhold undervejs er blevet dokumenteret på overskuelig måde, hvor det tydeligt fremgår, hvad problemet er, og hvem der har ansvar for at udbedre det (Klarquist, 2004: 46). En sådan protokol kan udformes på mange måder, og vi har i boksen på side 41 valgt at fremhæve et eksempel, som af en del interviewede fremhæves som en effektiv måde at dokumentere på.

Når protokollen er udfærdiget, er det afgørende, at den sendes rundt til alle tryghedsvandringens deltagere, der ellers ikke vil have mulighed for at se, hvad der er blevet ført til protokols. Kender man ikke indholdet af protokollen, er det antageligt svært at holde de ansvarlige op at gennemføre løsningerne, og den kontrolmekanisme, protokollen udgør mellem de deltagende, svækkes betragteligt. Det kan i anden række resultere i mangelfuld implementering af de besluttede løsninger.

Et foto siger mere end tusind ord

Tryghedsvandringernes protokoller udformes på mange måder, men særligt én måde fremhæves som effektiv. Det drejer sig om protokollen, der anvendes af politiet i Syd- og Sønderjyllands Politikreds, og som udgør en enkel og overskuelig ramme for at registrere utryghedsskabende elementer på en tryghedsvandring.

Protokollen i Syd- og Sønderjyllands Politikreds fungerer både som en registrering af de enkelte utryghedsskabende elementer og samtidig som en aftale- og handleplan for de deltagende aktører. En vigtig del af protokollen er brugen af fotos, som både anvendes til at få dokumenteret det konkrete problem og til at rammesætte dialogen efter tryghedsvandringen. Overordnet indeholder protokollen:

1. Et samlet visuelt overblik over de utryghedsskabende problemer i boligområdet.
2. En afklaring af hvem der har ansvaret for at udbedre det enkelte problem.
3. En beslutning om, hvordan der konkret skal følges op med handling for at udbedre det enkelte problem.

Deltagerne i tryghedsvandringerne i Esbjerg, Haderslev og Aabenraa, hvor man har anvendt protokollen, ser den som afgørende for, at tryghedsvandringen efterfølgende medfører konkrete resultater. Særligt fremhæves brugen af fotos, fordi det på en enkel måde gør det tydeligt for alle deltagende, hvori problemet består, og det efterfølgende bliver relativt enkelt at se, om problemet er blevet løst. Et foto kan på den måde aflive en efterfølgende diskussion om, hvad der egentlig blev iagttaget på vandringen, og det vil i de fleste vandringer være relativt enkelt at sætte en af deltagerne til at tage fotos undervejs.

PROBLEM ANSVARLIG OPFØLGNING

Tryghedsvandring, Stengårdsvej 120 – 142, Afd. 13.

Den 27. oktober 2010 kl. 1600 blev der afholdt tryghedsvandring på Stengårdsvej i afdeling 13, som dækker ejendomsnumrene 120 – 142.

Følgende personer deltog i tryghedsvandringen:
 Politikommissær Christian Østergård
 Poliassistent Karl Johan Gregersen
 Poliassistent Lasse Michael Bohm
 Bestyrelsesformand Egon Hansen
 Afdelingsbestyrelsesmedlem hr. Abderrazak
 Landskabsarkitekt Steen Gelsing, Esbjerg Kommune

På følgende oversigtskort ses hovedparten af den rute, som blev gennemgået den 27. oktober. Ruten er markeret med dette symbol indeholdende et cifre der refererer til efterfølgende protokol, hvor indsatspunktet er nærmere beskrevet og dokumenteret ved foto.

I området under punkt 8 gik turen ad stisystem til tunnel, der fører under Dagnevej. Der henvises her til foto nr. 9 og nr. 10 for yderligere beskrivelse/problematik.

DET KRIMINALPREVENTIVE SEKRETARIAT Side 2

Tryghedsvandring, Stengårdsvej 120 – 142, Afd. 13.

Protokol:

Billede:	Problem:	Ansvarlig:	Opfølgning:
1: 	Graffiti på transformatorstation placeret hjørnet af Stenkrogen/Stengårdsvej. Skal renses.	SYD-energi	C. Østergård retter henvendelse til ansvarlig hos SYD-energi
2: 	Graffiti på skilt til Stengårdsvej 120-142. Skal renses.	Boligforeningen	Afdelingsbestyrelsen Boyschau
3: 	Synligt affald omkring affaldscontainere på P-pladser. Brandfare/-Yderligere henkastning. Placering genovervejes. Opfordring til etablering af lukkede affaldsgårde.	Boligforeningen	Afdelingsbestyrelsen Boyschau
4: 	Belysning/oversigtsforhold på P-pladser. Etablering af nye garager begrænser social kontrol yderligere. Etablering af bedre belysning – Belysningsplan.	Boligforeningen	Afdelingsbestyrelsen Boyschau
5: 	Haverne uens, rødede og skæmmer området. Opfordring til politik omkring haverne.	Boligforeningen	Afdelingsbestyrelsen Boyschau

DET KRIMINALPREVENTIVE SEKRETARIAT Side 3

Eksempel på protokol fra Syd- og Sønderjyllands Politi (Stengårdsvej Afd. 13 i Esbjerg)

Hvilke problemer identificeres ved tryghedsvandringerne?

Under tryghedsvandringen foretages observation af utryghedsskabende steder og problemer såvel som andre problemer, der trænger til at blive taget hånd om i området. Ifølge deltagerne i tryghedsvandringerne kommer diskussionen godt rundt om de forskellige emner, der er relevante for boligområdet.

Figur 6.1 viser, hvilke emner der blev diskuteret i forbindelse med tryghedsvandringerne. Dels vises hvor mange af deltagerne, der i spørgeskemaundersøgelsen nævnte, at de forskellige problemstillinger blev diskuteret, og dels vises det, i hvor stor en del af protokollerne fra vandringerne, at de pågældende emner er blevet noteret⁵.

Som det fremgår, er der ret god overensstemmelse mellem, hvilke temaer deltagerne kunne huske at have diskuteret, og hvilke temaer der nævnes i protokollerne. Det vigtigste emne, der tages op i dialogen under en tryghedsvandring, er belysning efterfulgt af kriminalitet/utryghedsskabende adfærd, beplantning, ren- og vedligeholdelse, hærværk og graffiti samt trafik. Ubenyttede arealer i boligområdet samt sikring berøres i mindre grad under tryghedsvandringerne.

Belysning

Overordnet set kan vi konstatere, at belysning er et helt gennemgående hovedtema i alle de tryghedsvandring, vi har undersøgt. De belysningsmæssige forhold har således en væsentlig indvirkning på, hvordan boligområdet opleves både på forskellige tider af året og forskellige tider af døgnet.

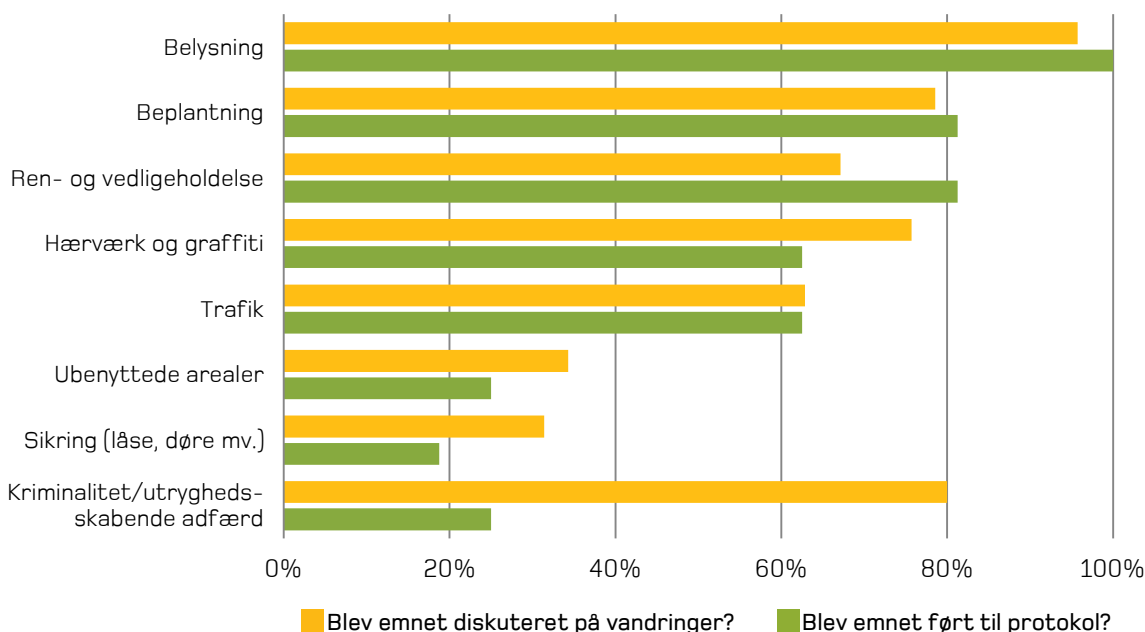
» Belysningen i København er tilrettelagt efter bilernes verden. Det er en del af vejudformningen. Lyset ligger midt ude på vejen, hvor bilerne er, og der hvor folk går, er der ikke noget lys. Det er meget mærkeligt. Jeg plejer at sige, at vi skal have lys ind på fortovene, bilerne har selv lys på. (...) Man har aldrig tænkt på det på den måde, at gående også skal have lys.

Henrik Lyng
Arkitekt

Center for Bydesign, Københavns Kommune

En god belysning kan være med til at gøre det mere trygt at færdes ude i området. Det handler ikke kun om mere lys, men også om, at det skal være en god og æstetisk velfungerende belysning. Kan man se ansigterne på dem, der kommer gående? Giver lyset overskuelighed, og er det med til at forskønne området?

Figur 6.1. Diskuterede og protokolførte problemer i forbindelse med afholdte tryghedsvandringerne.

Kilde 1: Spørgeskemaundersøgelsen (se bilag 1). Spørgsmål: "Blev der i forbindelse med tryghedsvandringen talt om: ...". N = 70. Kilde 2: Protokoller fra 17 tryghedsvandring.

Omfanget af de belysningsmæssige problemer, der er blevet identificeret, varierer naturligvis meget fra område til område. Nogle af de enklere problemer kan f.eks. være, at den udendørs belysning ikke virker, fordi lamper eller pærer er i stykker, eller at der blot anvendes for svage eller forkerte pærer i de eksisterende lamper. Det kan også være, at belysningen er mangelfuld og skal udvides. I visse områder viser der sig at være behov for en ny og samlet belysningsplan.

En overvejelse, der går igen i de fleste vandring, er hvorvidt man skal afholde tryghedsvandringen i dagslys eller mørke eller evt. begge dele. Nogle tryghedsvandring, som f.eks. i Varbergparken i Haderslev Kommune eller i Vejleåparken i Ishøj Kommune, er foregået i dagslys, mens man i Kvaglund og på Stengårdsvej i Esbjerg Kommune har foretaget tryghedsvandring i samme område i både dagslys og i mørke.

Erfaringerne med at gå samme rute på en tryghedsvandring i både dagslys og i mørke fremhæves af flere interviewpersoner som positive og nyttige i forhold til en samlet tryghedsplan for området. Dagslys giver mulighed for at vurdere beplantningen og områdets stand (mere herom følger). Mørket giver et indtryk af belysningen og tryghedsproblemerne opleves mere nærværende. Undersøgelser viser da også, at det især er efter mørkets frembrud, at folk er utrygge ved at bevæge sig ud (Avlund, 2012).

Kriminalitet og utryghedsskabende adfærd

En iøjefaldende forskel mellem protokollerne og deltagerens beskrivelse af de temaer, der blev diskuteret under vandringene, er at kriminalitet og utryghedsskabende adfærd ifølge deltagerne var et vigtigt tema under vandringene – det vigtigste efter belysning. Men dette tema bliver kun sjældent nævnt i protokollerne.

Observationer og interviews tyder på, at denne forskel skyldes, at tryghedsvandringene har fokus på den fysiske indretning af miljøet. Det betyder ikke, at kriminalitet og utryghedsskabende adfærd ikke diskuteres, men derimod at det er facilitators opgave

at forsøge at vende diskussionen i retning af, hvordan det fysiske miljø kan have betydning for den utryghedsskabende adfærd, og hvordan man kan mindske utrygheden gennem fysiske ændringer.

Nogle steder arbejder arrangørerne med, hvordan man kan sikre at vandringen får mere fokus på det fysiske miljø og mindre på den utryghedsskabende adfærd. Det sker ud fra den betragtning, at fokus bør være på, hvordan man kan arbejde med planlægningen af boligområdet, mens kriminalitet er noget, politiet skal håndtere. Det betyder også, at politiets tilstedeværelse ved vandringen kan være med til at fjerne fokus fra vandringens egentlige formål.

» Den erfaring vi gjorde fra vandringen på Ydre Nørrebro, hvor politiet var med, var at så skiftede fokus fra det fysiske til politiets arbejde i forhold til de her utryghedsskabende grupperinger, der er i byrummet, som i virkeligheden er en anden indgangsvinkel til det at snakke om tryghed.

Phillip Arnhild
Projektmedarbejder
Center for Bydesign, Københavns Kommune

De mange tryghedsvandring, politiet har afholdt i Syd- og Sønderjylland, viser dog, at det med den rette styring og rammesætning godt kan lade sig gøre at have politiet med som en central aktør i tryghedsvandringen, uden at det fjerner fokus fra det fysiske miljø.

Beplantning

Beplantningen i området er også et emne, der dukker op i forbindelse med de fleste vandring. Det drejer sig typisk om buske og træer, der har vokset sig så store, at de skærmer for belysningen i området eller nedsætter sigtbarheden. For de, der færdes i området, kan der være et ønske om at forbedre mulighederne for at orientere sig, f.eks. ved at man på afstand kan se andre, der færdes i området, samt at man selv kan blive set fra lejlighederne, når man færdes ude. Nogle steder kan problemet også være, at buske og krat bliver brugt til stofhandel, som flugtvej eller til at gemme tyvekoster.

Udover oversigtbarhed og synlighed handler diskussionerne om beplantning også om, hvordan området kommer til at tage sig pænt og velholdt ud. Her er manglende pleje af de grønne områder et problem. Men overdreven beskæring af træer og buske kan også komme i konflikt med de æstetiske hensyn, idet området kan komme til at fremstå bart og goldt.

For at kunne vurdere beplantningen, er det vigtigt at overveje årstiden. Træer og buske kan fremstå store og skygge for lys og sigtbarhed i sommerhalvåret, mens området tager sig helt anderledes ud efter løvfald. Nogle af vores informanter fremhæver derfor, at efteråret er en god tid at afholde tryghedsvandring, idet der både er løv på træerne, og samtidig bliver relativt tidligt mørkt om aftenen.

Ren- og vedligeholdelse

Ren- og vedligeholdelse er et tema, der er nævnt i 14 af de 17 protokoller, vi har haft adgang til. Problemer med renholdning handler ofte om affald, der henkastes på bestemte steder i boligområdet og skæmmer det generelle indtryk af området. Vedligehold kan dække over mange typer af problemer men er typisk mindre skader, som boligselskabets driftspersonale selv skal stå for at udbedre.

Betydningen af at besigtige områder i daglys fremhæves som vigtig for netop at kunne observere den ren- og vedligeholdelsesmæssige situation såvel som graffiti og hærværk med videre. Begge dele er med til at skabe utryghed i et boligområde.

]] Så er der alt det her med, hvordan de fysiske omgivelser tager sig ud om dagen og om aftenen. Om dagen ser det forfaldent ud, er der graffiti, ligger der hundelorte alle vegne og så videre. Det giver automatisk et indtryk af, at det er et område, der er fuldstændigt opgivet af både politi, mennesker og Vorherre for den sags skyld også.

Henrik Lyng
Arkitekt
Center for Bydesign, Københavns Kommune

Hærværk og graffiti

Hærværk og graffiti nævnes af tre fjerdedele af deltagerne og beskrives i ti ud af 17 protokoller fra tryghedsvandringerne. Graffiti er det dominerende problem, men der kan også være tale om mere alvorlige former for hærværk, f.eks. afbrænding af skure og ødelæggelse af belysning og eventuelt videoovervågningsudstyr.

Trafik

Trafik nævnes som en utryghedsskabende faktor i to tredjedele af protokollerne og af en tilsvarende andel af deltagerne. Det er dog sjældent et dominerende tema, bl.a. fordi de udsatte boligområder er præget af en funktionsadskilt planlægning, hvor trafik og beboelse ikke karamboleres. Når trafikken alligevel diskuteres på tryghedsvandringerne, handler det primært om at beskytte bløde trafikanter bedre, f.eks. ved hjælp af fartbump, cykelstier, fodgængerovergange med videre.

Ubenyttede arealer

Det kan være et problem for trygheden i boligområdet, hvis der er større arealer, der ligger ubenyttede og øde hen, idet den sociale kontrol mindskes, når der er færre der færdes i området.

]] Tit er der ikke et øje ude i vores fællesarealer eller på legepladsen, og folk sætter sig ikke på bænkene. Det er noget af det, vi virkelig skal finde ud af, hvorfor folk ikke gør, for det er klart, at det er tryggere at gå rundt i området om aftenen, hvis der er andre, der er ude.

Allan Søstrøm
Direktør
Østjysk Bolig

Det er dog ganske få steder, at ubenyttede arealer direkte adresseres i forbindelse med tryghedsvandringerne. Det kan skyldes, at det under tryghedsvandringen kan være svært at skabe den refleksion om, hvordan arealerne benyttes og hvorfor. Skyldes utrygheden at boldbanen eller parkeringspladsen altid fremstår tom og øde? Og hvordan kan man forandre området, så flere får lyst til at bruge det og det fremstår mere

trygt? Tryghedsvandringens fokus på det konkrete og den tidsmæssigt afgrænsede ramme kan gøre det vanskeligt at løfte den slags diskussioner frem.

5 Der bortses i figuren fra temaet "Ind- og udsyn fra lejlighederne". Dette tema behandles i en del af protokollerne, men er ikke behandlet i spørgeskemaundersøgelsen.

Sikring

Endelig er der på enkelte vandringer fokus på sikring i form af låse, døre, vinduer med videre. Det kan f.eks. dreje sig om at udskifte døre og låse i opgangene, installere dørtelefoner eller sikre fællesrum som f.eks. vaskeri, kældre eller skralderum.

Hvor de øvrige problemstillinger alle har en tværgående karakter, hvor f.eks. boligselskab, kommune, politi og andre ofte vil skulle samarbejde om løsningerne, er sikring som regel boligselskabets ansvar alene. Det kan være forklaringen på, at sikring ikke får så meget opmærksomhed i tryghedsvandringene, der er karakteriseret ved at have et tværgående fokus.

For politiet er sikring dog et vigtigt tema, idet det er her, politiet og sikringseksperter fra f.eks. boligselskabet eller fra et låsefirma kommer på banen med konkrete bud på, hvordan beboerne kan sikre sig mere effektivt mod indbrud.

Nøje dokumentation af de forskellige utryghedsskabende forhold er afgørende for et godt resultat (her Sydhavnen).
Fotos: Ole Clemmensen.

Opfølgning og implementering

Skal tryghedsvandringen efterfølgende resultere i fysiske forandringer kræver det opfølgning, samarbejde og koordinering. Det lykkes ikke alle steder.

Nu vender vi blikket mod tryghedsvandringernes efterspil, det vil sige implementeringen af forbedringer i boligområdet. Her er hovedspørgsmålet om identificeringen af problemer under tryghedsvandringen reelt fører til konkrete tiltag, eller om det bliver ved snakken.

Overordnet betragtet er det vurderingen, at hvis implementeringen af tryghedsfremmende tiltag skal føres ud i livet, så kræver det, at arrangøren har tænkt dette eksplicit ind i planlægningsfasen. Flere arrangører fremhæver vigtigheden af, at de professionelle deltagere som kommune, politi og boligselskab er enige om at forpligte hinanden på at handle og være vedholdende. En sådan gensidig forpligtelse skabes gennem et formelt eller uformelt samarbejde, hvor de professionelle aktører jævnligt kan mødes og drøfte status og videre fremdrift på implementeringsprocessen.

Et konkret eksempel på et forum for samarbejde, der er opstået på baggrund af en tryghedsvandring, er det operationelle team i Tingbjerg. Søren Hvas, fuldmægtig i Center for Bydesign under Københavns Kommune, understreger, at denne form for samarbejde sikrer, at de indgående aftaler fastholdes. Nogle af de konkrete tiltag, der arbejdes med i dette forum, er en koordineret graffiti-bekæmpelse, bedre belysning, beskæring af buske og forbedring af parkeringsforhold.

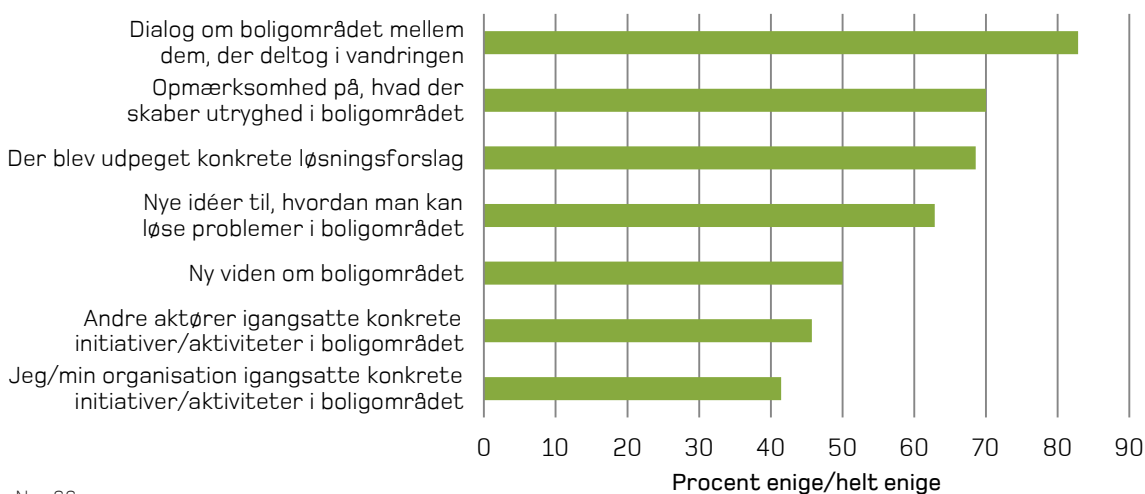
Deltagernes udbytte

Deltagerne i tryghedsvandringerne peger især på, at tryghedsvandringerne har været med til at skærpe deres opmærksomhed på, hvad der skaber utryghed i boligområdet, samt skabt grundlag for en dialog mellem de forskellige aktører, der var repræsenteret på vandringen. Derudover har tryghedsvandringen været med til at give aktørerne nye idéer til, hvordan områdets problemer kan løses, samt medvirket til at pege på konkrete løsninger (se Figur 7.1).

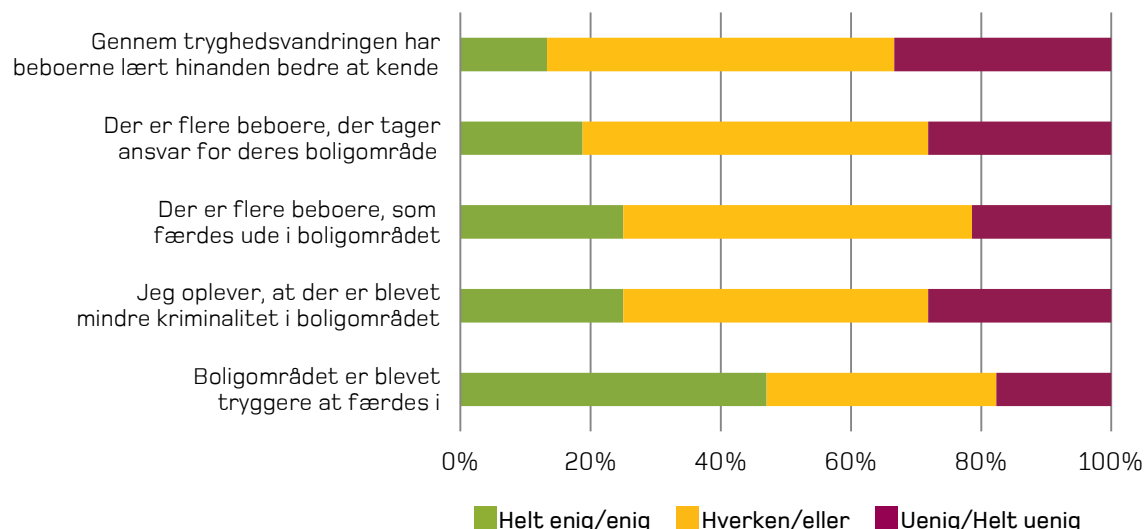
Tryghedsvandringerne har også i et vist omfang været medvirkende til, at der blev igangsat konkrete initiativer eller aktiviteter i boligområderne. Knap halvdelen af deltagerne har kendskab til, at andre aktører har igangsat konkrete initiativer eller aktiviteter i boligområdet, og lidt færre har selv været med til at igangsætte nye initiativer.

Vi har undersøgt, hvorvidt tryghedsvandringerne kunne skabe en ramme for at beboerne kunne mødes og gå i dialog om områdets tryghedsrelaterede problemer, hvilket på længere sigt kunne styrke de sociale netværk i området (Sønderby, 2012). Derudover har vi undersøgt, om tryghedsvandringerne kunne medvirke til at gøre beboerne opmærksomme på de ting, der skaber utryghed i området, og dermed animere dem til selv at tage et større ansvar for området.

Figur 7.1. Tryghedsvandringernes generelle resultater.

Figur 7.2. Tryghedsvandringens betydning for boligområdet.

Spørgsmål: "Jeg vil nu bede dig vurdere, hvad tryghedsvandringen har betydet for, hvordan boligområdet opleves i dag. Du bedes angive, hvor enig eller uenig du er i de ovenstående udsagn." N= 28-34 N = 28-34.

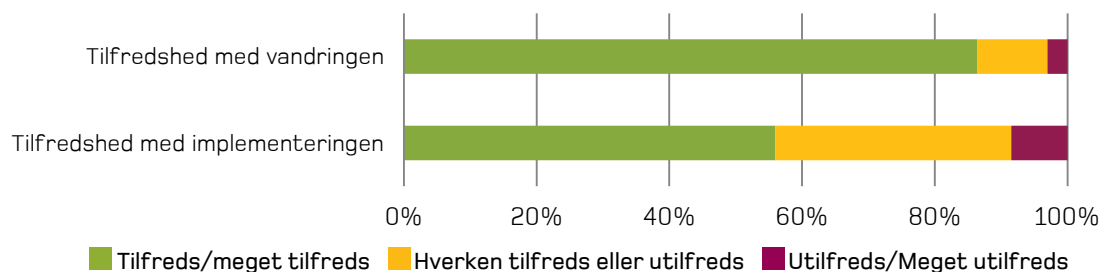
Som tidligere beskrevet har tryghedsvandringerne imidlertid ikke fuldt ud realiseret potentialet for at inddrage de almindelige beboere – hverken i planlægningen eller gennemførelsen af tryghedsvandringen. Det betyder også, at vandringerne ikke for alvor har styrket de sociale netværk i boligområdet eller fået beboerne til at tage større ansvar (se Figur 7.2).

Det ser heller ikke ud til, at tryghedsvandringerne direkte har ændret beboernes opfattelse af kriminaliteten eller beboernes brug af området. Når vi spørger de daglige brugere af området, siger en fjerdedel, at kriminaliteten er faldet, og at beboernes færdes mere ude i området, mens lige så mange siger det modsatte. Til gengæld mener cirka halvdelen af de adspurgte brugere af området, at det er blevet tryggere at færdes i området.

Deltagernes tilfredshed med vandringerne

Selv om ovennævnte resultater tyder på, at de kortsigtede effekter for boligområderne er sparsomme, giver langt de fleste deltagere udtryk for, at tryghedsvandring er en god idé, og at det har været en god oplevelse at deltage. Mere end otte ud af ti er enten tilfredse eller meget tilfredse med tryghedsvandringen. Denne udbredte tilfredshed bunder primært i, at vandringen giver deltagerne rum og mulighed for at komme til orde i forhold til myndigheder og beslutningstagere, og vice versa. Det er vigtigt at understrege, at den udbredte tilfredshed både gælder både dem, der færdes i området til hverdag, og de professionelle beslutningstagere centralt i kommune, boligselskab og politi.

Figur 7.3. Deltagertilfredshed med tryghedsvandring og efterfølgende implementering.

Spørgsmål: "Hvor tilfreds var du med tryghedsvandringen og den efterfølgende implementering". N = 59 og 66.

En beboer fra en tryghedsvandring har en positiv oplevelse med at deltage og konstaterer følgende om sine oplevelser:

» Jeg roste det efterfølgende, fordi jeg synes, det var godt, at der var så mange, der vil os det godt. At man pludselig så, at forvaltningerne bestod af nogle helt almindelige mennesker. Det var virkelig en god oplevelse at vide, at der var nogle, der tog sig af, at man kunne føle sig utryk, når man bevæger sig rundt i området.

Hvor der er stor tilfredshed med selve vandringen, halter det lidt mere, når input fra vandringen skal omsættes til konkrete tiltag i boligområdet. Godt halvdelen af deltagerne er godt nok tilfredse med implementeringsforløbet, men der er også en stor gruppe, som er mindre tilfredse.

Implementering af løsninger

Den lunkne vurdering af implementeringsprocessen hænger formentlig sammen med, at mange af løsningerne på de identificerede problemer (endnu) ikke er blevet omsat til konkrete forandringer i boligområdet.

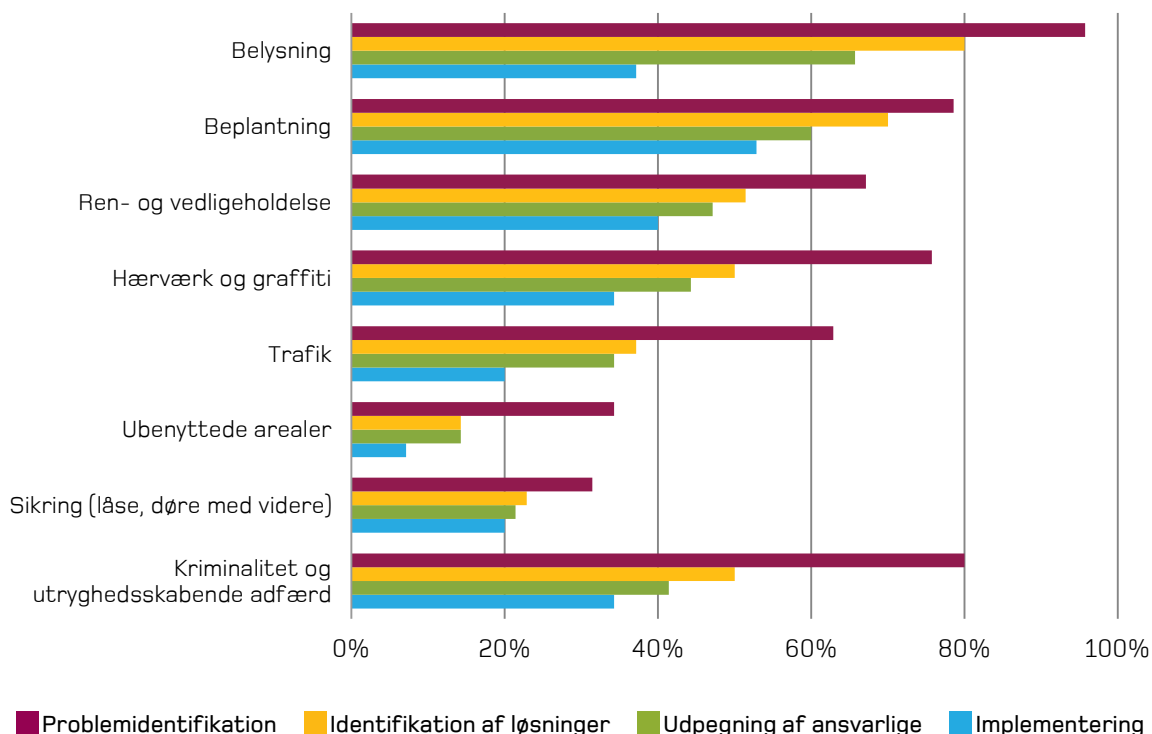
For at kunne løse de identificerede problemer er det en fordel, hvis der allerede i forbindelse med tryghedsvandringen kan peges på konkrete løsningsforslag. Ligeledes er det en fordel, hvis man tidligt kan blive enige om, hvem der er ansvarlig for at løse problemet.

Som det fremgår af Figur 7.4, er der forskel på, i hvor høj grad der kunne peges på konkrete løsninger. I nogle tilfælde ligger løsningerne lige for, f.eks. når det drejer sig om belysning, beplantning og ren- og vedligeholdelse eller sikring. Inden for disse områder siger tre ud af fire, at der kunne peges på konkrete løsninger på problemerne.

Det er lidt sværere at pege på konkrete løsninger, når det kommer til hærværk og kriminalitet, men også større planlægningsmæssige spørgsmål som trafik og udnyttelsen af ubenyttede arealer er sværere at håndtere.

Det samme billede går igen, når det kommer til at identificere, hvem der er ansvarlig for at løse problemerne. Ansvar for belysning, beplantning, ren- og vedligehold og sikring kan oftest placeres. Mens ansvaret for

Figur 7.4. Identifikation af problemer, ansvarlige aktører, løsninger og implementering.

Spørgsmål: "Blev der ifm. med tryghedsvandringen talt om ...?, Blev der peget på konkrete løsninger vedr....?, Blev der udpeget en eller flere ansvarlige for løsningen/løsningerne vedr. ...?, Er løsningen/løsningerne vedr. ... blevet udført? (helt eller delvist)": N = 70.

at gøre noget ved problemer vedrørende hærværk, kriminalitet, trafik og ubenyttede arealer er sværere at placere.

Er problemerne blevet løst?

De tryghedsvandringer, vi har undersøgt, ligger alle mellem et halvt og halvandet år tilbage i tiden i forhold til undersøgelsestidspunktet. Det er derfor nærliggende at undersøge, om de problemer, der blev peget på, så er blevet løst i mellemtiden.

Det er de i høj grad når man ser på beplantningen, ren- og vedligeholdelsessituationen samt problemer med sikring, låse og så videre. To tredjedele af deltagerne siger, at disse problemer er blevet helt eller delvist løst i kølvandet på tryghedsvandringen.

Problemerne vedrørende belysning er i mindre grad blevet løst: Kun fire ud af ti skøtner, at problemerne er helt eller delvist løst. Som vi skal vende tilbage til nedenfor, kan det hænge sammen med de planlægningsmæssige og økonomiske barrierer, der er forbundet med en ændret belysning, herunder udvikling og implementering af en samlet belysningsplan, opstilling af nye lyskilder i området med videre.

En tredjedel af deltagerne giver udtryk for, at problemer med henholdsvis kriminalitet og hærværk helt eller delvist er blevet løst. Det drejer sig bl.a. om graffiti og hærværk, der er fjernet eller udbedret. Men det kan også dreje sig om øget belysning eller andre

tiltag, der har mindsket den utryghedsskabende adfærd i området. Med tanke på, at tryghedsvandringernes fokus i første omgang er på det fysiske miljø, er det positivt, at vandringerne på så kort tid har haft en vis effekt på kriminalitet og utryghedsskabende adfærd i områderne⁶. Som beskrevet ovenfor kan det betyde, at området nu føles tryggere at færdes i.

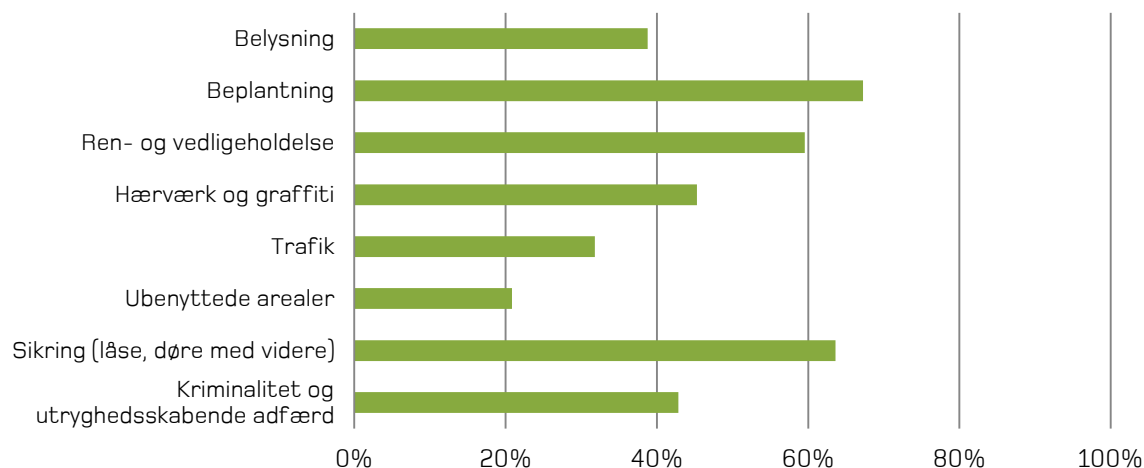
De største og mest problematiske ting at gøre noget ved er problemer omkring trafik samt ubenyttede arealer. Her kan der være store økonomiske og planlægningsmæssige udfordringer forbundet med at udbedre problemerne. Derudover er det, som vist ovenfor, ofte vanskeligt at pege på konkrete løsninger samt at pege entydigt på de ansvarlige aktører.

Hvem har ansvaret?

Ansvaret for implementeringen ligger typisk hos grundejeren. I de vandringer, vi har analyseret, er dette oftest boligselskabet, fordi vandringerne for de fleste vedkommende primært er foregået indenfor den almene matrikel. I de tilfælde, hvor man i højere grad bevæger sig ind på kommunale stier og veje, er det kommunen, der oftest er hovedansvarlig for at få løst problemerne.

En særlig udfordring kan opstå de steder, hvor ansvaret ikke entydigt kan placeres. Det er typisk tilfælde forbindelse med grænseflader mellem matrikler, f.eks. mellem den offentlige og den almene matrikel eller

Figur 7.5. Løsning af de identificerede problemer.

Spørgsmål: "Hvor stor en andel af problemerne er blevet løst?" (helt eller delvist). N = 70.

mellem forskellige driftsenheders ansvarsområde. Grænseflader mellem forskellige aktørers ansvarsområde er ofte en kilde til utryghed, fordi uklarheder omkring, hvem der er ansvarlig, medfører manglende vedligehold, beskæring, belysning med videre (Klarqvist, 2004). Citatet nedenfor viser et eksempel på, hvordan uklare grænseflader kan være med til at bremse for vedligehold af området.

]] Vi har haft en lang diskussion om et fortov foran en af skolerne, hvem der havde ansvaret. De lokale kan ikke gennemskue det: "Hvorfor fanden har kommunen ikke fået rettet det op?" Nu er det lykkedes mig at finde ud af, at halvdelen af fortovet er kommunens og den anden halvdel er boligorganisationens. Så nu har vi ligesom fået grundlaget for at diskutere videre omkring det fortov. Men i et år eller to har det været, at "kommunen ikke holder det fortov". Så der skal meget til nogle gange. Det skal afklares og udredes, og hvem og hvorfor og hvordan gør vi det. Fordi man går jo ikke ind og lægger fortov på en anden mands jord.

Søren Hvas
Fuldmægtig
Center for Bydesign, Københavns Kommune

Etablering af samarbejder

En måde at afklare grænseflader mellem forskellige aktørers ansvarsområder kan være at etablere et samarbejdsforum, hvor man i fællesskab kan få afklaret de forskellige aktørers ansvarsområde og koordineret aktørernes indsatser. Et sådant samarbejdsforum kan også være en måde at skabe gensidig forpligtelse i implementeringsfasen, hvor de professionelle aktører regelmæssigt kan mødes og drøfte status og videre fremdrift på implementeringsprocessen. Et sådant samarbejdsforum kan også være et sted, hvor den generelle drift koordineres, og hvor man f.eks. kan samarbejde om fælles graffiti-bekæmpelse med videre.

En tredjedel af deltagerne i tryghedsvandringerne oplever, at tryghedsvandringen har medført, at deres samarbejdsrelationer til eksisterende samarbejdspartnere er blevet styrket som følge af tryghedsvandringen, mens knap en fjerdedel siger, at der

er opstået nye samarbejder som følge af tryghedsvandringen.

Manglende implementering

Selvom der er mange gode viljer, viser denne undersøgelse også, at mange tiltag ikke implementeres – i hvert fald ikke på den korte bane. Det kan være med til at skabe en vis skuffelse og frustration hos de beboere og brugere af området, der har brugt tid på at deltage i tryghedsvandringen og fået den opfattelse, at problemerne nu ville blive løst.

Det er derfor vigtigt, at der tidligt i processen finder et forventningsafstemning sted, således at også beboerne er klar over, at nogle løsninger koster både tid og penge at få gennemført og derfor må betragtes som mere langsigtede mål. Derudover er det vigtigt, at de ansvarlige aktører hurtigt får løst nogle af de problemer, der ligger lige for. Som en beboer beskriver:

]] Der er faktisk allerede sket det, at man har skiftet pærerne i lamperne, så vi har fået bedre lys. Og så er man allerede begyndt at rydde op i det hjørne op mod idrætsanlægget. Det var sådan et sted, der så forfærdeligt ud med murbrokker, der lå og flød over det hele. Nu er man gået i gang med at rydde op og man fjerner asfalt og skal så lægge noget nyt.

Den modsatte reaktion får man, når problemerne ikke er blevet løst.

]] Det kan være et problem, når man er ude med borgere. Første år, man går med dem, synes de jo det er skide godt. Men næste år siger de: "Hvad fanden sker der, nytter det noget?". Og det er nok der, vi er lige nu. Vi har fået nogle erfaringer, og så skal vi til at strukturere det på en anden måde og være sikker på at have det operative bagland klar. Når vi finder nogle ting, så skal vi også komme ud og gøre noget. Så ville det jo være fedt, at når man har lavet en vandring så bagefter lave en handlingsliste. Og så kunne man et halvt år efter sende den ud til de folk, der var med og sige: "Nu er det og det klaret".

Henrik Lyng
Arkitekt
Center for Bydesign, Københavns Kommune

Implementeringsbarrierer

Undersøgelsen peger på tre overordnede faktorer eller barrierer, der kan forklare, hvorfor tryghedsvandringerne ikke altid følges op med konkrete løsninger, eller hvad der eventuelt kan forsinke og vanskeliggøre denne proces.

En første implementeringsbarriere handler om grænsedragning og tvivl om placering af et myndighedsansvar. Dette kan typisk være opstået i forbindelse med en dialog om en mindre matrikel under tryghedsvandringen, som for de deltagende befinder sig i et slags ingenmandsland eller grænseområde mellem forskellige grundejere, f.eks. kommune og boligselskab. En uklarhed eller uenighed omkring netop myndigheds- og vedligeholdelsesansvaret for et sådant grænseområde kan resultere i, at der ikke kan følges op med handling, før ansvarsspørgsmålet er afklaret.

En anden implementeringsbarriere handler om penge. Hvis der ikke i planlægningen af tryghedsvandringen er indgået en aftale med de ansvarlige aktører om finansiering af eventuelle tryghedsfremmende tiltag i boligområdet, kan en sådan uklarhed om finansieringen forsinke processen, så det bliver svært at realisere de forbedringer, der er behov for.

En tredje implementeringsbarriere skal ses i forlængelse af ovenstående, og handler om manglende prioritet fra arrangørens side. Med dette menes der, at hvis ikke arrangøren af tryghedsvandring investerer grundig og tilstrækkelig tid i planlægningsfasen med henblik på at afstemme forventninger og forpligtede deltagerne fra starten, så er der risiko for tryghedsvandringen ender med dialog men ingen reel opfølgning.

Det skal dog samtidig nævnes, at implementeringsprocessen stadig er i gang i mange af de områder, vi har undersøgt. Større tryghedsfremmende tiltag som eksempelvis en samlet belyningsplan for et boligområde kan tage tid, og det er naturligvis en del af forklaringen på, hvorfor alle problemer endnu ikke er løst. For mindre og mere afgrænsede problemer som f.eks. beplantning og graffiti er det lettere og hurtigere at

følge op med handling. Det fremgår således af flere vores svar, at man er i gang med en yderligere afklaring af behov og løsninger. Ligeledes er der mange af problemerne, der også skal ses i sammenhæng med andre større indsatser i området, som eksempelvis større renoveringsprojekter, samlede fysisk helhedsplaner, trafikplaner og så videre.

Projektleder Philip Arnhild, Center for Bydesign i Københavns Kommune og medarrangør ved en række tryghedsvandring, bemærker i forhold til typiske implementeringsbarrierer, at det er en særlig udfordring for en så stor kommune som København at få koordineret opfølgningen på tryghedsvandringerne, fordi der er så mange kommunale aktører fra forskellige forvaltninger og centre, der har interesse i at deltage og indgå i dialog om tryghedsfremme i byrummet. Derudover er der en udfordring i at koordinere med de mange andre aktører, herunder især boligselskaberne, omkring løsning af problemerne på de almene matrikler.

6 Det har i undersøgelsen ikke været muligt at underbygge disse udsagn med kriminalitetsstatistik for områderne.

Skal trykkesvandringer medføre fysiske forandringer kræver det opfølgning, samarbejde og koordinering. Her opfølgning efter vandringen i Sydhavnen. Fotos: Ole Clemmensen.

Litteratur og interviewpersoner

Litteraturliste

Andersson-Ek, Mia (2009): *Tillgång till stadens rum – En utvärdering av trygghetsvandringskonceptet*, Göteborg Stad: Tryggare och Mänskligare Göteborg.

Avlund, Nikolaj (2012): *Tryghed i udsatte boligområder – Årsager til utryghed, indsatser for tryghed og tryghedsmåling i udsatte boligområder*, Center for Boligsocial Udvikling.

Benkel, Ulf (2006): *På vandring mot ökad trygghet, Idéblad Trygghetsvandringar*, Göteborgs Stad: Tryggare Mänskligare Göteborg.

Braga, Anthony; Andrew Papachristos & David Hureau (2012): Hot spots policing effects on crime, *Campbell Systematic Reviews*, 2012:8.

Brå (2008): Trygghetsvandringar, *Idéskrift nr. 16*, Brottsförebyggande Rådet (Brå).

Christensen, Klavs Odgaard; Nikolaj Avlund & Majken Rhod Larsen (2011): *Beredskabet i Gellerup – En effektiv strategi mod kriminalitet i et udsat boligområde*, Center for Boligsocial Udvikling.

Christensen, Klavs Odgaard; Nikolaj Avlund & Rasmus Bjørn (2012): *Problemløst Politarbejde – Kortlægning og effektmåling af problemorienterede politiindsatser i udsatte boligområder*, Center for Boligsocial Udvikling.

Cohen, Lawrence E. & Marcus Felson (1979): Social change and crime rate trends: A routine activity approach, *American Sociological Review*, vol. 44, 588-608.

Cordner, Gary (2010): *Reducing fear of crime – Strategies for police*, US Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services.

DKR (2010): *Tryghedsvandringar – Vejledning til tryggere boligområder*, Det Kriminalpræventive Råd (DKR).

Ferraro, Kenneth & Randy LaGrange (1987): The measurement of fear of crime, *Sociological Inquiry*, vol. 57, 70-97.

Göteborgs Stad (2010a): *Trygghetsvandring – tankar på vägen*, Göteborgs Stad: Tryggare och Mänskligare Göteborg; Boverket & Brå.

Göteborgs Stad (2010b): *Trygghetsvandring – en vägledning*, Göteborgs Stad: Tryggare och Mänskligare Göteborg; Boverket & Brå.

Heber, Anita (2005): *Var rädd om dig! En litteraturoversikt om rädslan för brott*, Stockholms Universitet.

Keizer, Kees; Siegwart Lindenberg & Linda Steg (2008): The spreading of disorder, *Science*, vol. 322, 1681-1685.

Klarquist, Björn (2004): *Inga enkle grejer – trygghet och mänsklighet som brottsförebyggande projekt*, Göteborgs Stad.

Lykkeberg, Rune (2012): *Alle har ret – Demokrati som problem og princip*, Gyldendal.

Mellgren, Caroline (2011) *What's neighbourhood got to do with it? The influence of neighbourhood context on crime and reactions to crime*, Malmö University, Faculty of Health and Society.

Sønderby, Tine (2012): *Nabo-hood – Et forsøgsprojekt om tryghedsvandringar*, Den Trygge Kommune.

Wilson, George L. & James Q. Kelling (1982): Broken Windows – The police and neighborhood safety, *The Atlantic Monthly*, 1982:3, 29-38.

Interviewpersoner

Allan Sørstrøm. Direktør. Østjysk Bolig. Bispehaven i Aarhus.
Anne Østergaard. Projektmedarbejder. Østjysk Bolig. Bispehaven i Aarhus.
Asger Louis. Afdelingsbestyrelsesformand. Afd. A2 i Vildtbanegård i Ishøj.
Brian Larsen. Varmemester. Kvaglund i Esbjerg.
Christian Østergaard. Politikommissær. Syd- og Sønderjyllands Politikreds.
Joan Sandholm. Afdelingsbestyrelsesformand. Stengårdsvej i Esbjerg.
Kim Kjærgaard. Projektleder. Østjysk Bolig. Bispehaven i Aarhus.
Klaus Helge Jensen. Skov- og Landskabsingeniør. Afdelingen for Vej og Park i Aabenraa Kommune.
Per Mazanti. Afdelingsbestyrelsesformand. Boligforeningen 32 i Kvaglund i Esbjerg.
Peter Lockwood. Politikommissær. Haderslev Politi.
Pia Andersen. Gadeplansmedarbejder. Hotspot i Ishøj Kommune.
Pia Voel. Forvaltningsgruppeleder. Boligforeningen AAB i Ishøj.
Poul Hald. Forretningsfører. Salus Boligadministration i Aabenraa.
Poul Larsen. Politikommissær. Den Kriminalpræventive Sektion ved Esbjerg Politi.
Poul Søgaard. Politikommissær. Lokalpolitiet i Aabenraa.
Steen Gelsing. Landskabsarkitekt. Teknik- og Miljøforvaltningen i Esbjerg Kommune.

Ekspertes

Finn Kjær Jensen. Direktør. Den Trygge Kommune.
Jesper Jørgensen. Leder. Boligsocial Udvikling i Aarhus Kommune.
Marianne Alsing. Konsulent. DAB.
Merete Djurhuus. Konsulent. Det Kriminalpræventive Råd.

Ryparken (København)

Allan Marouf. Lokaludvalgsmedlem. Østerbro.
Henrik Lyng. Arkitekt. Center for Bydesign i Københavns Kommune.
Ole Rasmussen. Afdelingsbestyrelsesmedlem. FSB-afdeling i Ryparken.
Philip Naegeli Arnhild. Projektmedarbejder. Center for Bydesign i Københavns Kommune.
Rikke Pedersen. Boligsocial Koordinator. FSB.
Søren Hvas. Fuldmægtig. Center for Bydesign i Københavns Kommune.
Torben Lykke Sørensen. Afdelingsbestyrelsesformand. Rymarksvænge.

Højvangen (Skanderborg)

Erling Jensen. Forretningsfører. Skanderborg Andelsboligforening.
Jacob Mogensen. Arkitekt. Teknik- og Miljøforvaltningen i Skanderborg Kommune.
Jørn Juhl Nielsen. Politiassistent. Det Kriminalpræventive Sekretariat i Sydøstjyllands Politikreds.
Kristian Kilt. SSP-konsulent og hotspotchef. Skanderborg Kommune.
Louise Buch Vittrup. Boligsocial medarbejder. Helhedsplanen Projekt Højvangen.
Peter Gregersen. Projektleder. Helhedsplanen Projekt Højvangen.

Bilag

Bilag 1: Spørgeskemaundersøgelse

Som led i undersøgelsen har CFBU gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt deltagerne i de tryghedsvandringer, der er gennemført i udsatte boligområder. Spørgeskemaundersøgelsen har til formål at afdække, hvilke problemer der blev identificeret gennem tryghedsvandringerne, samt i hvilket omfang problemerne sidenhen er blevet løst.

Det kan være vanskeligt at vurdere, i hvilket omfang problemerne bliver løst, før der er gået noget tid efter vandringen. Derfor er tryghedsvandringer foretaget senere end første halvår 2012 ikke medtaget i spørgeskemaundersøgelsen. Det betyder, at der på undersøgelsestidspunktet er gået fra et halvt til halvandet år, siden vandringen blev afholdt.

Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført via e-mail og telefon. Spørgeskemaundersøgelsen bygger primært på kontaktoplysninger indhentet gennem deltagerlister fra

gennemførte tryghedsvandringer. De vandring, hvor der ikke foreligger deltagerlister, indgår derfor kun i begrænset omfang i spørgeskemaundersøgelsen.

Almindelige beboere indgår ikke i spørgeskemaundersøgelsen, idet der som regel ikke kunne skaffes kontaktoplysninger på disse. De resterende 99 bekræftede deltagere på de gennemførte vandring blev kontaktet. Heraf valgte 70 at besvare spørgeskemaet – en gennemførelsesprocent på 71 procent.

Som det fremgår af Tabel 9.1 er der generelt en høj svarprocent. Svarprocenten er lavest blandt deltagere fra kommunen samt under kategorien "andre". "Andre" dækker i denne sammenhæng primært over repræsentanter for erhvervsliv samt foreninger, herunder de københavnske lokaludvalg.

Cirka to tredjedele af frafaldet er sket blandt deltagere i en konkret tryghedsvandring, nemlig tryghedsvandringen på Ydre Nørrebro i København i foråret 2012. I forbindelse med undersøgelsen er det blevet

Tabel 9.1. Fordeling af deltagere i spørgeskemaundersøgelsen på aktørtyper

Aktører	Udsendte	Frafald	Gennemførte	Gennemførte (i %)
Afdelingsbestyrelse	22	4	18	82 %
Politi	16	2	14	88 %
Kommune	25	11	14	56 %
Boligselskab	12	3	9	75 %
Boligsocial helhedsplan	10	3	7	70 %
Andre	14	6	8	57 %
I alt	99	29	70	71 %

Tabel 9.2. Svarandele blandt deltagere på de enkelte vandring

Boligområde	Udsendte	Frafald	Gennemførte	Gennemførte (i %)
Høje Kolstrup	3	0	3	100 %
Indre Nørrebro	9	2	7	78 %
Kvaglund	5	0	5	100 %
Stengårdsvej	15	2	13	87 %
Sydhavnen/Kgs. Enghave	17	3	14	82 %
Tingbjerg	4	1	3	75 %
Varbergparken	11	2	9	82 %
Vildtbanegård	2	1	1	50 %
Vollsmose	4	1	3	75 %
Ydre Nørrebro	29	17	12	41 %
I alt	99	29	70	71 %

klart, at en del af de tilmeldte deltagere på deltagerlisten alligevel ikke havde deltaget i vandringen. I det omfang vi har fået kendskab til dette, er personerne fjernet fra undersøgelsen. Det har dog ikke været muligt at opnå kontakt til alle deltagere. Den lave svarprocent i forbindelse med den pågældende vandring kan derfor meget vel skyldes, at en del af modtagerne alligevel ikke havde deltaget i vandringen.

Som det fremgår af Tabel 9.1 og 9.2 på forrige side, er der i de fleste områder og for de fleste aktørers vedkommende tale om ganske få respondenter. Der er i undersøgelsen derfor generelt ikke sondret mellem de forskellige vandringer og de forskellige aktører, med mindre andet er nævnt.

Det anvendte spørgeskema er ikke vedlagt denne rapport af hensyn til rapportens omfang. Spørgeskemaet såvel som uddybende tabeller kan rekvireres ved henvendelse til Center for Boligsocial Udvikling.